

הקדמה למסכת מגילה

- ☒ במסכת מגילה ארבעה פרקים והיא עוסקת בפרטי הדינים של קריאת המגילה בפורים.
- ☒ אגב דיני קריאת המגילה הנלמדים במסכת, עוסקת המסכת גם בדיני קריאת התורה, מנין הקרואים [כמה אנשים עולים לתורה], סדר הקריאה, וההפטרה בשבתות ובחגים ובימי שני וחמישי.

<u>פרק ראשון:</u>	<u>פרק שני:</u>	<u>פרק שלישי:</u>	<u>פרק רביעי:</u>
מגילה נקראת	הקורא את המגילה למפרע	בני העיר שמכרו רחובה של עיר	הקורא את המגילה

- ☒ **פרק ראשון** [מגילה נקראת] **ופרק שני** [הקורא את המגילה למפרע] **עוסקים** בפרטי דיני קריאת המגילה, בזמן הקריאה, באופן הקריאה ומי הם החייבים בקריאתה.
- ☒ **פרק שלישי** [בני העיר שמכרו רחובה של עיר] **ומקצת פרק רביעי** [הקורא את המגילה] **עוסקים** בדיני קריאת התורה וההפטרה בשבתות ובחגים ובימי שני וחמישי.
- ☒ **כהקדמה לכך** עוסקות משניות א-ג שבפרק שלישי בדיני קדושת בית הכנסת.
- ☒ **פרק רביעי** [הקורא את המגילה] **עוסק** בסדר הקריאה במגילה ובתורה. הוא מתחיל בפירוט דיני קריאת המגילה משום שהיא עיקר המסכת.
- ☒ **המסכת קרויה על שם מצות מגילה**, משום שפרסום הנס הנעשה על ידי קריאת המגילה, גדול יותר מפרסום הנס הנעשה על ידי שאר מצוות היום (משלוח מנות, מתנות לאביונים).
- ☒ **מסכת מגילה נמצאת אחרי מסכת תענית**, מכיון שאחר שסידרו את כל המועדים שנזכרו בתורה סידרו מסכת תענית שנתקנה על ידי הנביאים, ולאחריה סידרו מסכת מגילה, מפני שקריאת המגילה תוקנה על ידי נביאים מאוחרים לאלו שתיקנו התעניות [שהתעניות נתקנו מיד אחר החורבן וקריאת המגילה נתקנה סמוך לימי בית שני].
- ☒ **בספר 'שושנים לדוד'** כתב שיש בזה רמז לכך שמתענים [תענית אסתר] קודם קריאת המגילה.

ביאור מסכת מגילה

פרק א / הקדמה:

פרק ראשון במסכת מגילה, הנקרא "מגילה נקראת", עוסק בפרטי דיני קריאת המגילה ובזמן קריאתה.

משנה א / הקדמה:

משנתנו דנה במצות קריאת המגילה, באלו מקומות נקראת בי"ד באדר ובאלו מקומות נקראת בט"ו באדר. עוד נתבאר בה דין הכפרים שיכולים להקדים ולקרוא לפני י"ד באדר.

לשון המשנה:

"מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון, קורין בחמשה עשר. כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה".

ביאור המשנה:

מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר = המגילה נקראת לפעמים בי"א, לפעמים בי"ב, לפעמים בי"ג, לפעמים בי"ד, ולפעמים בט"ו באדר.

לא פחות ולא יותר = אף פעם לא לפני י"א באדר, ואף פעם לא אחרי ט"ו באדר.

המשנה מפרטת כיצד המגילה נקראת בכל אחד מהזמנים הנ"ל:

כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון, קורין בחמשה עשר = בני הכרכים [ערים גדולות] המוקפים חומה מימות יהושע בן נון [שהחומה סביב העיר שלהם היתה בימי יהושע בן נון] קוראים את המגילה בט"ו באדר.

ומדוע תלו את דין עיירות המוקפות חומה ביהושע בן נון? מכיון שבפורים ניצל עם ישראל מהמן הרשע, ויהושע הוא זה שהתחיל להלחם בעמלק, והמן – מזרע עמלק היה.

כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר = בני הכפרים שאינם מוקפים חומה קוראים את המגילה בי"ד באדר.

והטעם שמוקפות חומה קורין בט"ו הוא, מפני שעיקר הנס היה בשושן, ותקנו חכמים שכל העיירות שדומות לשושן יעשו כמותה, ומכיון שבעיר שושן נלחמו בי"ג ובי"ד ונחו רק בט"ו, לכן קבעו חכמים את יום ט"ו ליום משתה ושמחה, ולכן כל עיר שהיא מוקפת חומה כמו שושן עושה את פורים בט"ו.

אבל היהודים שבערי הפרזות [=ערים ללא חומה] נלחמו בי"ג וביום י"ד נחו, וקבעו את יום י"ד ליום משתה ושמחה, לכן כל עיר שהיא לא מוקפת חומה עושה את פורים בי"ד.

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה = אלא שבני הכפרים לפעמים מקדימים את קריאת המגילה ליום הכניסה.

מהו 'יום הכניסה'?

חז"ל תיקנו שבימים שני וחמישי יקראו בתורה כדי שלא יעברו שלושה ימים ללא לימוד תורה. בנוסף לכך תיקן עזרא, שבימים שני וחמישי שבהם מתכנסים לשמוע את קריאת התורה, יהיו בתי דין יושבים בעיירות וכך יוכלו בני הכפרים להתדיין בפניהם.

משני הטעמים הללו בני הכפרים היו מתכנסים בימי שני וחמישי בעיירות, ולכן נקראים ימים אלו "יום הכניסה".

בני הכפרים לא היו בקיאים בקריאת המגילה, והיו צריכים לבוא לעיירות לשמוע את קריאת המגילה מבני העיר. חכמים רצו להקל עליהם [כשכר על כך שהיו רגילים לספק מים ומזון לבני העיירות] שלא יצטרכו לטרוח ולבוא במיוחד לעיירות בארבעה עשר באדר, ולכן נתנו להם רשות להקדים ולשמוע את קריאת המגילה מבני העיירות ביום שבו היו רגילים להתכנס בעיירות – ביום שני או ביום חמישי שלפני י"ד באדר.

משנה ב / הקדמה:

משנתנו מבארת איך קורה שהמגילה נקראת בכל אחד מחמשת הזמנים שהוזכרו במשנה א'.

לשון המשנה:

"כיצד? חל להיות יום ארבעה עשר בשני - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת - כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה, ומוקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר".

ביאור המשנה:

כיצד = כיצד המגילה נקראת בחמשת הזמנים שהוזכרו במשנה א'?

חל להיות יום ארבעה עשר בשני, כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר = כשי"ד באדר חל ביום שני, בני הכפרים והעיירות הגדולות יקראו באותו יום [יום שני י"ד אדר], ובני הערים המוקפות יקראו למחר [יום שלישי ט"ו אדר].

חל להיות בשלישי או ברביעי - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר = כשי"ד באדר חל או ביום שלישי או ביום רביעי, בני הכפרים יקדימו ליום הכניסה [כשחל ביום שלישי יום הכניסה הוא יום שני י"ג אדר, וכשחל ביום רביעי יום הכניסה הוא יום שני י"ב אדר], ובני העיירות הגדולות יקראו בו ביום [יום שלישי או רביעי י"ד אדר], ובני הערים המוקפות יקראו למחר [כשחל ביום שלישי יקראו ביום רביעי ט"ו אדר, וכשחל ביום רביעי יקראו ביום חמישי ט"ו אדר].

[כשי"ד חל ביום רביעי בני הכפרים מקדימין ליום הכניסה שהוא יום שני י"ב אדר, ולא מאחרים ליום הכניסה שאחרי י"ד אדר – יום חמישי ט"ו אדר, שנאמר "ולא יעבור", שלא מאחרים את זמן קריאת המגילה].

חל להיות בחמישי - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר = כשי"ד באדר חל ביום חמישי, בני הכפרים ובני העיירות הגדולות יקראו בו ביום [יום חמישי י"ד אדר], ובני הערים המוקפות חומה יקראו למחר [יום שישי ט"ו אדר].

חל להיות ערב שבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום = כשי"ד באדר חל ביום שישי, בני הכפרים יקדימו ליום הכניסה [יום חמישי י"ג אדר], ובני הערים הגדולות והערים המוקפות יקראו בו ביום [יום שישי י"ד אדר].

[ואע"פ שמוקפות חומה קורין בט"ו אדר ומצד הדין היו צריכים לקרוא בשבת שאז חל ט"ו אדר אך אין קריאת מגילה בשבת, גזירה שמא יטלנה בידו ויעבירנה ד' אמות ברשות הרבים. וגם לא יקראו ביום ראשון ט"ז אדר

שהרי הפסוק אומר "ולא יעבור", שלא קורין לאחר ט"ו אדר, כמובא במשנה א: "מגילה נקראת... בחמישה עשר לא פחות ולא יותר".

חל להיות בשבת - כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה, ומוקפות חומה למחר =
 כשי"ד באדר חל ביום שבת, בני הכפרים והעיירות הגדולות יקדימו ליום הכניסה [יום חמישי י"ב אדר], ובני הערים המוקפות חומה יקראו למחר [יום ראשון ט"ו אדר].
 [בני העיירות הגדולות מקדימים ליום הכניסה ולא ליום שישי י"ג אדר שמכין שכבר נדחו מיום הקריאה שלהם יידחו ליום הכניסה].

חל להיות אחר השבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר = כשי"ד באדר חל ביום ראשון, בני הכפרים יקדימו ליום הכניסה [יום חמישי י"א אדר], בני העיירות הגדולות יקראו בו ביום [יום ראשון י"ד אדר], ובני הערים המוקפות חומה יקראו למחר [יום שני ט"ו אדר].

להלן טבלת סיכום:

מתי קוראים את המגילה ?			המקרה
מוקפות חומה	עיירות גדולות	כפרים	[חל י"ד אדר להיות ביום...]
למחר (יום שלישי ט"ו אדר)	בו ביום (יום שני י"ד אדר)	בו ביום (יום שני י"ד אדר / יום הכניסה)	שני
למחר (יום רביעי ט"ו אדר)	בו ביום (יום שלישי י"ד אדר)	מקדימין ליום הכניסה (יום שני י"ג אדר)	שלישי
למחר (יום חמישי ט"ו אדר)	בו ביום (יום רביעי י"ד אדר)	מקדימין ליום הכניסה (יום שני י"ב אדר)	רביעי
למחר (יום שישי ט"ו אדר)	בו ביום (יום חמישי י"ד אדר)	בו ביום (יום חמישי י"ד אדר / יום הכניסה)	חמישי
בו ביום (יום שישי י"ד אדר)	בו ביום (יום שישי י"ד אדר)	מקדימין ליום הכניסה (יום חמישי י"ג אדר)	ערב שבת (יום שישי)
למחר (יום ראשון ט"ו אדר)	מקדימין ליום הכניסה (יום חמישי י"ב אדר)	מקדימין ליום הכניסה (יום חמישי י"ב אדר)	שבת
למחר (יום שני ט"ו אדר)	בו ביום (יום ראשון י"ד אדר)	מקדימין ליום הכניסה (יום חמישי י"א אדר)	אחר השבת (יום ראשון)

משנה ג / הקדמה:

משנתנו נותנת הגדרה מהי עיר גדולה ומהו כפר.

לשון המשנה:

"איזו היא עיר גדולה, כל שיש בה עשרה בטלנים. פחות מכאן, הרי זה כפר. באלו אמרו, מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל, מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו

מקדימין ולא מאחרין, מותרין בהספד ובתעניות ומתנות לאביונים. אמר רבי יהודה, אימתי, מקום שנכנסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי, אין קורין אותה, אלא בזמנה".

ביאור המשנה:

איזו היא עיר גדולה, כל שיש בה עשרה בטלנים = מהי עיר גדולה שזמן הקריאה שלה הוא בי"ד אדר? כל עיר שיש בה עשרה אנשים שבטלים ממלאכתם ומתפרנסים מהציבור, ונמצאים תמיד בבית הכנסת בשעת התפילה.

[והיו ממנים אותם לכך כדי שלא יבואו לידי מה שנאמר בגמרא (ברכות ו:): "אמר רבי יוחנן, בשעה שהקדוש ברוך הוא בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה, מיד הוא כועס, שנאמר: "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה"].

פחות מכאן, הרי זה כפר = אבל אם יש בעיר פחות מעשרה בטלנים היא נחשבת ל"כפר", ותושביה יכולים להקדים את קריאת המגילה ליום הכניסה, מכיון שאין בה מנין קבוע.

נמצא שאין הבדל בין כפר שתושביו מועטים לעיר שתושביה מרובים, אלא כל מקום שיש בו עשרה בטלנים נחשב לעיר גדולה, וכל מקום שאין בו נחשב ל"כפר" [ויכול להיות מצב שכפר ייחשב לעיר גדולה - לענין קריאת המגילה בי"ד - משום שיש בו עשרה בטלנים, ועיר ייחשב לכפר מפני שאין בה עשרה בטלנים].

באלו אמרו, מקדימין ולא מאחרין = ודווקא לגבי זמני קריאת המגילה אמרו חכמים שאם י"ד או ט"ו באדר חלים בשבת צריך להקדים ולקרוא את המגילה לפני הזמן הקבוע ולא לאחור את זמן הקריאה ליום ראשון, משום שכתוב "ולא יאחר", שלא קוראים את המגילה לאחר ט"ו באדר.

אבל זמן עצי כהנים = אבל אם זמן עצי כהנים חל בשבת. מהו זמן עצי כהנים?

כשעלו עולי בבל בזמן עזרא הסופר, לא מצאו עצים בלשכת העצים, ועמדו שמונה משפחות כהנים וישראלים ונדבו עצים משלהן. כשכר על כך קבעו להן הנביאים שבאותו דור תשעה זמנים בשנה [המפורטים במס' תענית פרק ד משנה ה] שבהם יביאו משפחות אלו עצים למערכה ואפילו שהלשכה תהיה מלאה עצים. כל אותן המשפחות קבעו יום טוב לעצמן כל אחת ביום שמביאה את העצים, והיו מקריבות באותו יום קרבן עולת נדבה. היום שהביאו בו את העצים נקרא 'זמן עצי כהנים'.

ותשעה באב = או אם תענית תשעה באב חלה בשבת [הזכירו רק ט' באב מכיון שבו יש חובה להתענות, לפי שנכפלו בו הצרות. אבל שאר תעניות ציבור לא נזכרו מכיון שבזמן שאין גזירות שמד על ישראל, אין חובה להתענות בהם].

וחגיגה = או אם שלמי חגיגה שחל זמנה בשבת. חגיגה פירוש, קרבן חגיגה שהיו מביאים בשלושת הרגלים [פסח, שבועות, סוכות] כשהיו עולים לרגל.

והקהל = או אם מעמד 'הקהל' חל זמנו בשבת. מהו מעמד הקהל?

מצות אסיפת עם ישראל בשנה שלאחר שנת השמיטה ביום א' של חול המועד סוכות, כדי שהמלך יקרא באזניהם פרשיות מסוימות מספר משנה תורה [=ספר דברים]. נקרא 'משנה תורה' משום שהרבה ממצוות התורה הכתובות בחומשים הקודמים חזרו ונאמרו כאן שנית בתוספת פרטים וביאור ('משנה' מלשון 'שנית').

מאחרין ולא מקדימין = בכל המקרים הללו מאחרים אותם לאחר זמנם הקבוע ולא מקדימין אותם לפני זמנם הקבוע. ומדוע?

זמן עצי כהנים, שלמי חגיגה, ומעמד הקהל, לא מקדימים קודם זמנם מכיון שעדיין לא הגיע זמן החיוב שלהם, ואם יעשו אותם קודם הזמן לא יצאו ידי חובה. ותענית תשעה באב לא מקדימים מכיון שנקעה לזכרון פורענות [הוא חורבן ביהמ"ק] ולא ראוי להקדים פורענות. [אמנם, אם תענית אסתר חלה בשבת, מקדימים אותה ליום חמישי, מכיון שאינה מחמת פורענות, וגם אינה קבועה מן הדין כשאר תעניות. אבל אין מאחרים אותה, כיון שזמנה בי"ג באדר, ולמחרת הוא פורים].

אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין, מותרין בהספד ובתעניות ומתנות לאביונים = אף על פי שאמרו חכמים שאם זמן קריאת המגילה חל בשבת צריך להקדים את קריאתה ולא לאחר אותה, הימים שבהם קוראים את המגילה מותר להספיד ולהתענות בהם [ואפילו] שקוראים בהם את המגילה. ולמדנו מכאן שימי הפורים אסורים בהספד ובתענית, מפני שמבטלים את השמחה].

וכן מותר למי שקורא את המגילה בימים אלו לתת בהם מתנות לאביונים, ואינם צריכים לתת ביום הפורים עצמו [אולם סעודת פורים ומשלוח מנות צריכים לעשות ביום פורים עצמו].

אמר רבי יהודה, אימתי, מקום שנכנסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי, אין קורין אותה, אלא בזמנה = רבי יהודה אומר, באיזה אופן מותר לבני הכפרים להקדים את הקריאה ליום הכניסה? רק במקום שהם נכנסים לעיירות ביום שני או ביום חמישי. אבל אם הם לא נכנסים לעיירות בימי שני וחמישי הם צריכים לקרוא את המגילה בזמנה – י"ד אדר. והטעם: כל מה שהתירו לבני הכפרים להקדים ולקרוא לפני הזמן כדי לא להטריח אותם שלא יבואו פעמיים לעיירות – גם ביום הכניסה וגם בי"ד אדר, אבל אם אינם באים לעיר, בכל מקרה לא תהיה להם תועלת אם יקדימו את הקריאה, ולכן צריכים לקרוא בזמנה.

משנה ד / הקדמה:

המשנה עוסקת בדין מתי זמן קריאת המגילה בשנה מעוברת. [ממשנה זו ועד סוף הפרק עוסקות המשניות בחילוקי דינים שיש בין שני עניינים הדומים זה לזה, כהמשך למשנה ד' שעסקה בהבדל שבין אדר ראשון לשני ואמרה לשון "אין בין... אלא", בלשון זו יתחילו גם המשניות הבאות].

לשון המשנה:

"קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה, קורין אותה באדר השני, אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים".

ביאור המשנה:

קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה, קורין אותה באדר השני = אם קראו את המגילה באדר א' ואחר כך החליטו בית דין לעבר את השנה ולהוסיף עוד חודש אדר [אדר ב'], צריכים לקרוא את המגילה שוב באדר השני.

והטעם: זמן קריאת המגילה בשנה מעוברת הוא באדר ב' בלבד, ולכן אם קראו את המגילה באדר הראשון, כשיש שני אדרים הוא נחשב לאדר פשוט שאין בו פורים ולא יוצאים ידי חובה אם קוראים בו את המגילה.

ומדוע קבעו חכמים שפורים צריך להיות באדר ב' דווקא? מכיון שגאולת פורים צריכה להיות סמוכה לגאולת פסח.

[נמדוע אם השנה מעוברת מעברים את חודש אדר דווקא ולא חודש אחר? משום שנאמר "לחודש שנים עשר הוא חודש אדר", ואם יעברו בית דין את אחד משאר חודשי השנה, נמצא שלא יהיה אדר החודש השנים עשר אלא החודש השלושה עשר].

אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים = אין הבדל בין י"ד וט"ו שבאדר א' לי"ד וט"ו שבאדר ב' אלא לענין קריאת המגילה ומתנות לאביונים, שזמן החיוב שלהם הוא רק בי"ד ובט"ו שבאדר ב'.

ולכן אם קרא מגילה או נתן מתנות לאביונים בי"ד ובט"ו שבאדר א' לא יצא ידי חובה, וצריך לקרוא ולתת שוב באדר ב'. אמנם, לגבי איסור הספד ותענית הם שווים, שגם בי"ד ובט"ו באדר א' אסור להספיד ולהתענות.

משנה ה / הקדמה:

משנתנו עוסקת בהבדל שבין איסור מלאכה בשבת לאיסור מלאכה ביום טוב.

לשון המשנה:

"אין בין יום טוב לשבת, אלא אוכל נפש בלבד. אין בין שבת ליום הכפורים, אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת".

ביאור המשנה:

אין בין יום טוב לשבת, אלא אוכל נפש בלבד = אין הבדל בין המלאכות שנאסרו ביום טוב למלאכות שנאסרו בשבת, אלא לענין מלאכה שנעשית לצורך אוכל נפש [=הכנת המזון לאכילה, כגון: שחיטה, לישה, בישול, אפיה], שהיא מותרת ביום טוב ואסורה בשבת, שנאמר: "אך אשר ייאכל לכל נפש הוא לבדו ייעשה לכם".

אין בין שבת ליום הכפורים, אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת = אין הבדל בין חומרת איסור עשיית מלאכה בשבת לחומרת איסור עשיית מלאכה ביום הכפורים, אלא שהעושה מלאכה בשבת במזיד [בעדים והתראה. דהיינו, שראו אותו שני אנשים שחילל את השבת, והתרו בו (הזהירו אותו) קודם לכן. אבל אם לא היתה התראה חייב כרת ולא סקילה. כמו כן, חיוב כרת לאדם שחילל את יום הכיפורים הוא רק כשלא התרו בו. אבל אם התרו בו והלקו אותו פטור מכרת] עונשו מיתה בידי אדם [מיתת בית דין והיא סקילה], שנאמר: "ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם מחלליה מות יומת", "מות יומת" פירושו, שבית דין ימיתוהו בסקילה. והעושה מלאכה ביום הכפורים במזיד עונשו מיתת כרת [שהיא מיתה בידי שמים, שמת בקיצור ימים ובלא בנים, ויש מפרשים שכרת הוא עונש לנפש האדם לאחר מותו, שאינה זוכה לחיי העולם הבא].

[מהי מיתת בית דין? סקילה. ומהו עונש זה? מובא במשנה (סנהדרין מה.): "בית הסקילה היה גבוה שתי קומות. אחד מן העדים דוחפו על מתניו, נהפך על לבו - הופכו על מתניו, ואם מת בה - יצא. ואם לאו - השני נוטל את האבן ונותנו על לבו. אם מת בה - יצא, ואם לאו - רגימתו בכל ישראל". סקילה הוא העונש החמור ביותר מכל הארבע מיתות בית דין, שהם: סקילה, שריפה, הרג וחנק].

משנה ו / הקדמה:

משנה זו עוסקת בהבדלים שיש בין אופנים שונים של נדרי איסור הנאה מחבירו.

לשון המשנה:

"אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל, אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. אין בין נדרים לנדבות, אלא שהנדרים חייב באחריותן, ונדבות אינו חייב באחריותן".

ביאור המשנה:

אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל = אין הבדל בין מי שנאסר בכל הנאה [ובלשון המשנה 'מודר הנאה'] מחבירו על ידי נדר [או שהוא נדר שלא ליהנות מחבירו או שחבירו הדירו מליהנות משלו], לבין מי שמודר הנאה המביאה לידי מאכל.

אלא דריסת הרגל = אלא לענין דריסת הרגל [לעבור דרך שדה חבירו].

וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש = ולענין השאלת כלים שלא עושים בהם אוכל נפש [כלים שלא משתמשים בהם לצורך אכילה, כמו: בגדים, ספרים].

שמי שמודר הנאה מחבירו לגמרי אסור בהנאה בשתייהם, **מכיון** שהוא נהנה מחבירו כשעובר בשדה שלו או כשמשאל ממנו כלים, והוא הרי נדר שלא ליהנות מחבירו, או שחבירו הדירו מליהנות משלו.

אבל מי שמודר הנאה המביאה לידי מאכל מותר לו לעבור בשדה חבירו או להשאל ממנו כלים שאין עושים בהם אוכל נפש, **שהרי** זו לא הנאה שמביאה לידי מאכל.

אבל במקום שנוהגים להשכיר את הבגדים או הספרים, **גם** למודר מאכל יהיה אסור לשאול אותם ואפילו שזו לא הנאה שמביאה לידי מאכל. **והטעם:** מכיון שהוא נהנה מכך שחבירו ויתר לו על דמי השכירות, ובכסף הזה הוא יכול לקנות אוכל, ונמצא שהוא נהנה מחבירו הנאה המביאה לידי מאכל [הוא נהנה מהכסף שאיתו הוא קונה מאכל], ויש כלל האומר שכל הנאה המביאה לידי מאכל נקראת 'הנאת מאכל' [והוא הרי מודר מאכל מחבירו].

אין בין נדרים לנדבות, אלא שהנדרים חייב באחריותן = אין הבדל בנדרי הקדש בין נדרים שמתחייב בהם להביא בהמה לקרבן, לבין נדבות שמתנדב בהם בהמות מסוימות לקרבן, **אלא** שבנדרים אם הפריש בהמה לקרבן ואמר: 'הרי עלי להביא קרבן', ומתה או נאבדה, חייב להביא בהמה אחרת במקומה, **מכיון** שעדיין לא קיים את הנדר.

ונדבות אינו חייב באחריותן = אבל אם נדב בהמה מסוימת ואמר על בהמה העומדת לפניו: 'הרי זו לקרבן' ומתה או נאבדה, אינו חייב להביא אחרת במקומה, **מכיון** שהתכוון להביא בהמה זו דווקא, ואם בהמה זו מתה או נאבדה אינו חייב להביא אחרת במקומה.

ובמה הם שווים? בלאו של "בל תאחר". כלומר, מצות עשה מהתורה לשלם את הנדרים, דהיינו, להביא לבית המקדש את הבהמות שהתחייב, בחג הראשון שנפגש בו [כלומר, אם נדר באדר החג הראשון הוא פסח וכו'].

אם הגיע החג ולא הביא את הבהמה – ביטל מצות עשה. אם עברו שלושת החגים ולא הביא את הבהמה – הוא עובר ב'לא תעשה', שנאמר: "לא תאחר לשלמו".

ולגבי 'בל תאחר', גם הנודר וגם הנודב, שניהם אם התעכבו [ועברו שלושת החגים] מלהביא את הבהמה לבית המקדש עוברים בלאו של 'בל תאחר', שהרי נאמר בפסוק גם נדר וגם נדבה: "כאשר נדרת לה' אלוקיך נדבה אשר דברת בפיו".

[נאמר במשנה ש"נדבות אינו חייב באחריותן" ולא נאמר "פטור", כדי להשמיענו שמצד מידת חסידות יש לו להביא בהמה אחרת לקרבן גם בנדבה].

משנה ז / הקדמה:

משנתנו עוסקת בהבדלים בין זב הרואה שתי ראיות לזב הרואה שלש, ובין מצורע ממוסגר למצורע מוחלט.

לשון המשנה:

"אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלוש, אלא קרבן. אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, אלא פריעה ופרימה. אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט, אלא תגלחת וצפורים".

ביאור המשנה:

אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלוש, אלא קרבן = אין הבדל בין זב שרואה שתי ראיות של טומאה לזב שרואה שלש ראיות של טומאה אלא קרבן.

כלומר, זב שראה שתי ראיות ממתין שבעה ימים בהם הוא לא רואה טומאה, וביום השביעי טובל במקווה ונטהר. אבל זב שראה שלש ראיות צריך להמתין שבעה ימים ללא ראיית טומאה, ביום השמיני צריך להביא קרבן ורק אז הוא טהור.

הקדמה לדין המצורע

מצורע הוא מי שהופיע בגופו נגע צרעת – שגוון עורו השתנה לצבע לבן. אדם כזה חייב להראות את הנגע לכהן, שיקבע אם הוא טמא או טהור. מתי הוא טמא? כאשר יש בתוך הנגע סימן טומאה, דהיינו, שתי שערות לבנות או בשר חי, הכהן מחליט שהוא טמא מוחלט [ומכאן שמו 'מצורע מוחלט'] ואינו נטהר עד שהכהן יקבע שהנגע התרפא.

אבל אם אין בנגע סימן טומאה, הכהן אומר לו להיות סגור בתוך בית שבעה ימים [ומכאן שמו 'מצורע מוסגר']. בסוף שבעת הימים הכהן רואה אותו שוב, ואז – אם השתנה הנגע ואינו נראה כנגע צרעת, הוא יכול להיטהר. ואם הופיע בו סימן טומאה, הכהן מורה שהוא 'טמא מוחלט'.
אם הנגע נשאר כמו שהיה, הכהן מסגירו שוב שבעה ימים, וחוזר ורואה אותו בסופם, ואם עדיין נשאר הנגע כפי שהיה, הכהן מורה לו שהוא יכול להיטהר.

אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, אלא פריעה ופרימה = אין הבדל בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא לענין פריעה ופרימה. כלומר, שרק המצורע המוחלט צריך לפרוע את ראשו [לגדל את שער ראשו, או לגלות את ראשו, והכוונה שאסור לו לכסות את ראשו בכובע או בגד חשוב] ולפרום את בגדיו, דהיינו, שכל בגד שלובש צריך להיות קרוע, שנאמר: "בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע".
[במה הם שווים? - לגבי הדין של "כל ימי אשר הנגע בו יטמא... בדד ישב מחוץ למחנה מושבו". כלומר, ששניהם בזמן טומאתם צריכים לשבת מחוץ למחנה].

אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט, אלא תגלחת וצפורים = אין הבדל בסדר הטהרה בין מצורע שנעשה טהור מתוך הסגר למצורע שנעשה טהור מתוך החלט, דהיינו, שהיה טמא מוחלט והנגע נרפא והכהן טיהרו, אלא לענין תגלחת וצפורים. כלומר, שרק הטהור מתוך החלט חייב לגלח את שיער גופו ולהביא לקרבן שתי צפורים [במה הם שווים? - לענין טהרה במקוה וכיבוס בגדים, שבשניהם נאמר: "וכבס בגדיו וטהר"].

משנה ח / הקדמה:

משנה זו עוסקת בהבדל שיש בין ספרי תורה נביאים וכתובים לתפילין ומזוזות.

לשון המשנה:

"אין בין ספרים לתפילין ומזוזות, אלא שהספרים נכתבים בכל לשון, ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית".

ביאור המשנה:

אין בין ספרים לתפילין ומזוזות, אלא שהספרים נכתבים בכל לשון, ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית = אין הבדל בין ספרים [ספרי תורה נביאים וכתובים] לתפילין ומזוזות אלא שאת הספרים אפשר לכתוב בכל סוגי השפות ובכל סוגי הכתב, אבל תפילין ומזוזות מותר לכתוב רק בכתיבה אשורית [אשורית] הוא סוג של כתב שעלה עם ישראל מארץ 'אשור' בזמן עזרא, ולכן נקרא כך] ובלשון הקודש בלבד.

והטעם שתפילין ומזוזות 'אינן נכתבות אלא אשורית'. נאמר: "והיו הדברים האלה. והיו - בהווייתם יהיו". כלומר, שיש להשאירם כמות שהם בלי שינוי בלשון או בכתב.

רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית = רשב"ג אומר שמה שהתירו שהספרים ייכתבו בכל לשון זה רק בלשון ובכתב יווני אבל בלשון ובכתב אחר – אסור [ולגבי תפילין ומזוזות סובר כמו ת"ק שנכתבים רק בכתב ובלשון הקודש].

הטעם שהתיר רשב"ג בספרים ייכתבו בכתב ובלשון יווני. נאמר בברכת נח לְשֵׁם ויפת בניו: "יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם". פירוש, יפיתו של יפת [הלשון היוונית שהיא הלשון היפה משל כל בני יפת], היא תשכון באהלי שם.

כלומר, שהלשון היוונית [לשוננו של יון שהוא מבני יפת, כנאמר: "בני יפת, גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס"] תשמש את בני ישראל שהם מצאצאי שם] בכתיבת ספריהם. **והלכה כרשב"ג. אמנם, כתב הרמב"ם, שבזמן הזה נשתבשה הלשון היוונית ואבדה, ולפיכך אין כותבים היום אפילו ספרים אלא אשורית.**

במה הם שווים? א. לענין הדין שצריך לתפור את היריעות זו לזו בגידים [המלקחים מעצם ברגל הבהמה, הלכה למשה מסיני] של בהמה או חיה טהורה, דין הספרים והתפילין והמזוזות שווין, שכשם שתפילין ומזוזות נתפרים בגידים, אף הספרים כן.

ב. לענין דין 'לטמא את הידיים', דין הספרים והתפילין והמזוזות שווין, שכשם שתפילין ומזוזות מטמאים את הידיים, אף הספרים כן [לטמא את הידיים, פירושו: גזרו חז"ל שידיים הנוגעות בכתבי הקודש בלא הפסק של בגד נעשות 'שניות' לטומאה, ופוסלות את התרומה אם נגעו בה. **והטעם:** שלא יבואו לגעת בכתבי הקודש בידיים בלי הפסק של מטפחת וכד', שכן אסור לעשות זאת].

משנה ט / הקדמה:

משנה זו עוסקת בחילוקי דינים שיש בין כהנים גדולים.

לשון המשנה:

"אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים, אלא פר הבא על כל המצוות. אין בין כהן משמש לכהן שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה".

ביאור המשנה:

אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים, אלא פר הבא על כל המצוות = אין הבדל בין כהן גדול שעלה לכהונה גדולה במשיחה בשמן המשחה [בימי בית המקדש הראשון, בשעת המינוי של הכהן הגדול לכהונה הגדולה היו מושחים אותו בשמן המשחה שעשה משה רבינו, כנאמר: "והכהן הגדול מאחיו אשר

יוצק על ראשו שמן המשחה"]], לכהן שעלה לכהונה גדולה רק בלבישת בגדי כהן גדול [בשנת ה-18 למלכות יאשיהו, נודע לו שעתיד ביהמ"ק להיחרב והארץ עתידה להיכבש, ולא רצה שיפול השמן ביד זרים ולכן גנז אותו, ומזמן זה ואילך, וכן בכל ימי בית שני, היה הכהן הגדול מתחנך לכהונה גדולה ע"י שהוסיפו לו עוד ארבעת בגדים של כהן גדול; חושן, אפוד, מעיל וציץ, בנוסף לארבעת הבגדים של הכהן ההדיוט; כתונת, מכנסים, מגבעת ואבנט, שלבש עד למינויו, כנאמר: "ומלא את ידו ללבוש את הבגדים"]], אלא פר הבא על כל המצוות.

כלומר, כהן גדול שעבר בשוגג על איסור שיש בו כרת, צריך להביא פר לחטאת, והחויב להביא קרבן נאמר רק בכהן גדול המשוח בשמן המשחה, ולא בכהן מרובה בגדים, שנאמר: "אם הכהן המשיח יחטא... והקריב... פר בן בקר תמים לחטאת".

אין בין כהן משמש לכהן שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה = אין הבדל בין כהן גדול שמשמש באופן קבוע לכהן גדול שעבר מכהונתו [כהן שמינו אותו למלא את מקום הכהן הגדול הקבוע שנטמא מחמת שניתז עליו רק של גוי וכד', ולאחר שנטהר הכהן הקבוע והוא חוזר לכהונתו, נקרא הכהן שהחליפו 'כהן שעבר' מכיון שהוא עובר מן הכהונה], אלא לענין פר יום הכפורים [פר שמביא הכהן הגדול ביום הכיפורים לכפר בעדו ובעד ביתו], ועשירית האיפה [עשירית האיפה סולת למנחה, ומהם היו עושים שתיים עשרה חלות], ששני אלו באים משל כהן גדול המשמש, ולא משל כהן גדול שעבר.

משנה י / הקדמה:

משנה זו עוסקת בהבדל שיש בין שני סוגי הבמות.

לשון המשנה:

"אין בין במה גדולה לבמה קטנה, אלא פסחים. זה הכלל, כל שהוא נידר ונידב, קרב בבמה. וכל שאינו לא נידר ולא נידב, אינו קרב בבמה".

ביאור המשנה:

הקדמה

נאמר בתורה (דברים יב, יג-יד) שאסור להקריב קרבנות מחוץ לבית המקדש, אולם לפני שהוקם ביהמ"ק היה מותר להקריב בכל מקום שרצו.

מקומות ההקרבה שמחוץ למשכן ולמקדש נקראו 'במות', כאשר מזבח הנחושת שעשה משה שהיה במשכן, בגלגל, בנוב ובגבעון, והועמד לכל הציבור נקרא 'במה גדולה' או 'במת ציבור', ואילו מה שהועמד על ידי יחיד לעצמו בביתו נקרא 'במה קטנה' או 'במת יחיד'.

אין בין במה גדולה לבמה קטנה, אלא פסחים = אין הבדל בין הקרבנות שאפשר להקריב על במה גדולה לקרבנות שאפשר להקריב בבמה קטנה אלא פסחים. כלומר, שרק קרבנות שחובה להקריבם קרבים בבמה גדולה.

זה הכלל, כל שהוא נידר ונידב, קרב בבמה. וכל שאינו לא נידר ולא נידב, אינו קרב בבמה = הכלל בדיני במה קטנה הוא, כל קרבן שהוא בא מחמת נדר או נדבה, קרב בבמה קטנה. וכל קרבן שלא בא בגלל נדר או נדבה אלא הוא קרבן חובה, אינו קרב בבמה קטנה אלא בבמה גדולה.

משנה יא / הקדמה:

משנה זו דנה בהבדל שבין משכן שילה לבית המקדש בירושלים.

לשון המשנה:

"אין בין שילה לירושלים, אלא שבשילה אוכלים קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה, ובירושלים לפניו מן החומה. וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלים לפניו מן הקלעים. קדושת שילה יש אחריה היתר, וקדושת ירושלים אין אחריה היתר".

ביאור המשנה:

הקדמה

ארבע עשרה שנה [7 שנים לכיבוש הארץ ו-7 שנים לחלוקת הארץ] לאחר שנכנסו בני ישראל לארץ ישראל הוקם המשכן בעיר שילה אשר בנחלת שבט אפרים, כמובא בספר יהושע (יח, א): "וַיִּקְהֵלוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁילָה וַיִּשְׁכְּנוּ שָׁם אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְהָאָרֶץ נִכְבְּשָׁה לִפְנֵיהֶם".

הבנין היה עשוי מאבנים ללא תקרה, ומעליו פרשו את יריעות המשכן שבמדבר. המשכן עמד שם במשך 369 שנים עד שעקב עוונות ישראל – נשבה ארון הברית בידי הפלשתים, ולבסוף נחרב המשכן.

אין בין שילה לירושלים, אלא שבשילה אוכלים קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה = אין הבדל בין משכן שילה לבית המקדש שבירושלים, אלא שבשילה היו אוכלים קדשים קלים [כגון: תודה, מעשר בהמה, בכור וקרבת פסח] ומעשר שני [עשירית מהפירות לאחר שהפרישו מהם תרומה גדולה לכהן, ומעשר ראשון ללוי, היו מעלים אותם לירושלים ואוכלים אותם שם בטהרה] בכל מקום שניתן לראות ממנו את שילה.

ובירושלים לפניו מן החומה = ובירושלים היו אוכלים קדשים קלים ומעשר שני רק בתוך חומות העיר ירושלים.

וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלים לפניו מן הקלעים = בין בשילה ובין בירושלים קדשי קדשים [קרבת שקדושתם חמורה, כגון: חטאת ואשם] נאכלים לפניו מן הקלעים. כלומר, בשילה - בתוך המחיצות שהקיפו את חצר המשכן. בירושלים - בתוך החומה שהקיפה את העזרה של בית המקדש. **קדושת שילה יש אחריה היתר, וקדושת ירושלים אין אחריה היתר =** הקדושה של משכן שילה היא רק לזמנה, ולכן לאחר שנחרב שילה היה מותר להקריב בבמות עד שנבנה בית המקדש [במשך 57 שנים].

אבל קדושת בית המקדש היא קדושה שעומדת לעולם, ולכן גם לאחר שנחרב בית המקדש לא הותר להקריב בבמות.

פרק ב / הקדמה:

רוב המשניות של פרק שני במסכת מגילה, הנקרא: 'הקורא את המגילה למפרע', עוסקות בהלכות קריאת המגילה, ופרק זה הוא העיקרי בין פרקי המסכת להלכות אלו. העניינים הנידונים בפרק זה הם: אופן קריאת המגילה, מהיכן יש לקרוא בה כדי לצאת ידי חובת המצוה, דיני כתיבתה, זמני קריאתה ביום הפורים ומי כשר לקרותה.

משנה א / הקדמה:

במשנתנו נידונים אופנים שונים של קריאת המגילה האם יוצאים בהם ידי חובת המצוה.

לשון המשנה:

"הקורא את המגילה למפרע, לא יצא. קראה על פה, קראה תרגום, בכל לשון, לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית, יצא".

ביאור המשנה:

הקורא את המגילה למפרע, לא יצא = אדם שקרא את המגילה מהסוף להתחלה [פירוש נוסף: שקורא קורא את הפסוק האחרון ואחר כך את הפסוק שלפניו וכך קורא את כל המגילה, אך את הפסוק עצמו קורא לפי סדר הכתיבה, מההתחלה לסוף], לא יצא ידי חובה.

והטעם: נאמר במגילה: "והימים האלה נזכרים ונעשים", הוקשה זכירה [קריאת המגילה שעל ידה זוכרים את הנס] לעשייה [משתה ויום טוב], וכשם שאי אפשר שט"ו יהיה לפני י"ד. כך קריאת אי אפשר להקדים בקריאתה את המאוחר למוקדם, כלומר לקרוא את הסוף בהתחלה.

קראה על פה = אדם שקרא את המגילה בעל פה. **והטעם:** לומדים גזירה שוה ממלחמת עמלק, וכמו ששם כתוב "כתוב זאת זכרון בספר", שזכרון מעשה עמלק צריך להיות כתוב בספר, כך קריאת מגילה שנכתבה בלשון "זכירה" ["והימים האלה נזכרים ונעשים"] צריכה להיות מתוך הספר דווקא ולא בעל פה.

קראה תרגום = אדם שקרא את המגילה בארמית, ואינו מבין ארמית.

בכל לשון, לא יצא = או שקרא בכל שפה אחרת שאינו מבין.

בשני המקרים הללו לא יוצא ידי חובה, **מכיון** שאינו מבין את השפה שהוא קורא בה, **ואפילו** אם קורא מתוך מגילה כתובה.

אבל קורין אותה ללועזות בלעז = אבל מותר לקרוא את המגילה לאנשים שאינם מדברים לשון הקודש בשפה שאינה לשון הקודש, **מכיון** שזו השפה שהם מבינים [כל שפה שאינה לשון הקודש נקראת "לעז", והיודע אותה נקרא "לועז", וברבים: "לועזות"].

והלועז ששמע אשורית, יצא = אדם שאינו מבין לשון הקודש ששמע את המגילה בלשון הקודש, יצא ידי חובה. **והטעם:** אפילו שאינו מבין את מה שהוא שומע, הואיל ושואל את השומעים מה היא הקריאה הזו וכיצד קרה הנס, והם מודיעים לו, בכך הוא יוצא ידי חובת הקריאה ופרסום הנס.

משנה ב / הקדמה:

משנה זו עוסקת באופנים שונים של קריאת המגילה, ובאופנים שונים בכתיבתה; הן בסוג הדיו והן בסוג "הדף".

לשון המשנה:

"קראה סירוגין ומתנמנם, יצא. היה כותבה, דורשה ומגיהה, אם כיון לבו, יצא, ואם לאו, לא יצא. היתה כתובה בסם, ובסיקרא, ובקומוס ובקנקנתום, על הנייר ועל הדפתרא, לא יצא, עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו".

ביאור המשנה:

קראה סירוגין = אדם שקרא את המגילה בהפסקות [ואפילו אם הפסיק זמן שהיה יכול לקרוא את כל המגילה].

ומתנמנם, יצא = או שקראה כשהוא מתנמנם [ודווקא כשקרא מתנמנם יצא י"ח, אבל אם שמע מתנמנם לא יד"ח, מכיון שסביר להניח שלא שמע את כל המגילה]. בשני המקרים הללו יצא ידי חובה, **מכיון** שבסופו של דבר הוא קורא את כל המגילה ומוציא בפיו את כל תיבותיה.

[מהו "מתנמנם"? – אדם שנמצא במצב שהוא ער שכאשר קוראים לו הוא עונה, אך אינו ער מספיק להשיב בדבר שדורש מחשבה, אבל אם יזכירו לו – ייזכר. למשל, אם ישאלו אותו: היכן הנחת כלי פלוני? הוא לא יענה. אבל אם ישאלו אותו: הנחת את הכלי במקום פלוני? הוא יענה כן או לא].

היה כותבה = סופר סת"ם שהיה כותב את המגילה כשמגילה אחרת מונחת לפניו והוא מעתיק ממנה וקורא כל פסוק לפני שכותב אותו.

דורשה = אדם שהיה דורש את המגילה, דהיינו, מפרש אותה, ובתוך כדי הדרשה קרא את כל פסוקי המגילה מתוך מגילה כשירה.

ומגיהה = אדם שקורא את המגילה בפיו כדי לבדוק שאין בה טעויות, והוא נקרא 'מגיה'.

אם כיון לבו, יצא, ואם לאו, לא יצא = בכל המקרים הללו הדין שהוא, שאם בשעה שכתב / דרש / הגיה כיון לצאת ידי חובה בקריאה שלו – אז אכן יוצא ידי חובה. אבל אם לא כיון לצאת בקריאה שלו – לא יוצא יד"ח, מכיון שמצוות צריכות כוונה. כלומר, שצריך לכוון בזמן עשיית המצוה שעושים אותה לשם מצוה.

היתה כתובה בסם = אם המגילה היתה בסם, שהוא צבע העשוי משורש של עשב, וצבעו זהב.

ובסיקרא = או שהיתה כתובה בסיקרא, שהוא מין אבן (גיר) שצובעים בו בצבע אדום.

ובקומוס = או שהיתה כתובה בקומוס, שהוא שרף אילן [גומי] מותר במים.

ובקנקנתום = או שהיתה כתובה בקנקנתום, שהוא צבע הנעשה ממים שיש בהם חומרי נחושת, וצבעו שחור.

על הנייר = או שהיתה כתובה על נייר שעשוי מעשבים כתושים שמודבקים בדבק.

ועל הדפתרא = או שהיתה כתובה על הדפתרא, שהוא קלף שאינו מעובד לגמרי. דהיינו, שלא עבר את שלושת שלבי העיבוד אלא רק את השניים הראשונים [שלושה שלבים יש בעיבוד העור לקלף, והם: 1. מליחה כדי שיתייבש. 2. שרייה בקמח ומים כדי להחליק אותו. 3. שרייה במים שמעורבת בהם שחיקת עפצים, כדי שהכתיבה תיקלט בו].

לא יצא, עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו = בכל המקרים הללו לא יוצא ידי חובה, שאין המגילה כשרה ואי אפשר לצאת בה ידי חובה אלא אם כן נתקיימו בה שלושת התנאים הבאים: 1. שתהיה כתובה באשורית, בלשון הקודש. 2. שתהיה כתובה על ספר. 3. שתהיה כתובה בדיו ולא בצבע אחר כלשהו.

משנה ג / הקדמה:

משנה זו עוסקת בשני עניינים בהלכות קריאת המגילה: א. פרוז או מוקף שהלך לעיר אחרת, באיזה יום יקרא את המגילה. ב. האם חובה לקרוא את המגילה כולה.

לשון המשנה:

"בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר, אם עתיד לחזור למקומו, קורא כמקומו. ואם לאו, קורא עמהן. ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו, רבי מאיר אומר, כולה. רבי יהודה אומר, מאיש יהודי. רבי יוסי אומר, מאחר הדברים האלה".

ביאור המשנה:

בן עיר שהלך לכרך = אדם שגר בעיר שאינה מוקפת חומה, שזמן קריאתו הוא בי"ד באדר, שהלך לעיר מוקפת חומה, שזמן קריאתה הוא בט"ו באדר.

ובן כרך שהלך לעיר = וכן אדם שגר בכרך שהיא עיר שמוקפת חומה, שזמן קריאתה בט"ו באדר, שהלך לעיר שאינה מוקפת חומה, שזמן קריאתה הוא בי"ד באדר.

אם עתיד לחזור למקומו, קורא כמקומו = אם הוא עתיד לצאת מהמקום שהלך לשם קודם שיעלה עמוד השחר של יום פורים כדי לחזור למקומו [כלומר, אם בן העיר עתיד לצאת כדי לחזור לעירו קודם עמוד השחר של יום ט"ו, או שבן הכרך עתיד לצאת כדי לחזור לכרך קודם עמוד השחר של יום י"ד], קורא כמקומו, אם הוא בן עיר בי"ד, ואם הוא בן כרך בט"ו.

ואם לאו, קורא עמהן = אבל אם אינו עתיד לצאת משם קודם שיעלה עמוד השחר של יום הפורים, צריך לקרוא עם בני המקום שנמצא שם, ואפילו אם כל השנה הוא לא קורא בתאריך הזה, מכיון שהוא נקרא "פרוז בן יומו", או: "מוקף בן יומו".

והטעם: נאמר מהפסוק: "על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרוזות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר". וקשה: הרי אם כתוב "היהודים הפרזים" למה כתוב שוב "היושבים בערי הפרוזות"? לומר לנו, שמי שיושב בעיר בי"ד נקרא 'פרוז בן יומו' וצריך לקרוא בי"ד כאנשי העיר ואפילו שביתו נמצא בכרך [ועל פי הדין היה צריך לקרוא בט"ו].

הקדמה

כל התנאים במשנה החולקים ביניהם מהיכן חובה להתחיל את קריאת המגילה, דרשו זאת מאותו פסוק, והוא: "ותכתוב אסתר המלכה בת אביחיל ומרדכי היהודי את כל תוקף לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית".

'כל תוקף' פירושו 'כל עיקר'. ומשמעות הפסוק היא שבמגילה שכתבו מרדכי ואסתר יש חלק עיקרי שהוא 'תוקף' המגילה, והקורא את המגילה צריך להקפיד להזכיר 'תוקף' זה, ואם לא הזכירו – לא יצא ידי חובה.

ונחלקו התנאים במשנה, לאיזה 'תוקף' הכוונה. רבי מאיר אומר: כולה. רבי יהודה אומר: מ"איש יהודי". רבי יוסי אומר: מ"אחר הדברים האלה".

ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו = מאיזה פסוק חייב אדם להתחיל את קריאת המגילה כדי לצאת ידי חובה?

רבי מאיר אומר, כולה = רבי מאיר אומר שצריך לקרוא את כולה. וטעמו: 'תוקף' המגילה הוא 'תוקפו של אחשורוש', ומכיון שהמגילה מספרת על תוקף מלכות אחשורוש מתחילתה [פרק א פסוק ד: "בהראותו את עושר כבוד מלכותו", שם מוזכר תוקפו של אחשורוש שהיה עשיר גדול] ועד סופה [פרק י פסוק ב: "וכל מעשה תקפו וגבורתו"], אין אדם יוצא ידי חובה עד שיקרא את כולה.

רבי יהודה אומר, מאיש יהודי = רבי יהודה אומר שצריך לקרוא מהפסוק "איש יהודי". וטעמו: 'תוקף' המגילה הוא 'תוקפו של מרדכי', ובפסוק זה מובא היחוס של מרדכי לשבט יהודה [מצד אמו] ולשבט בנימין [מצד אביו] ובזה היה תוקפו, ולפיכך אם התחיל לקרוא מפסוק זה, יצא ידי חובה.

רבי יוסי אומר, מאחר הדברים האלה = רבי יוסי אומר שצריך לקרוא מהפסוק "אחר הדברים האלה". וטעמו: 'תוקף' המגילה הוא 'תוקפו של המן', ומפסוק זה מתחיל סיפור תוקפו של המן, ולפיכך אם התחיל לקרוא מפסוק זה, יצא ידי חובה. והלכה כרבי מאיר. אבל כולם מודים שחייבים לקרוא עד סוף המגילה.

משנה ד / הקדמה:

משנה זו מבארת מי ראוי לקרוא את המגילה כדי להוציא אחרים ידי חובה, ומביאה דברים נוספים שזמנם ביום.

לשון המשנה:

"הכל כשרין לקרות את המגילה, חוץ מחרש, שוטה וקטן. רבי יהודה מכשיר בקטן. אין קורין את המגילה, ולא מלין, ולא טובלין ולא מזין, וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול, עד שתנץ החמה. וכולן שעשו משעלה עמוד השחר, כשר".

ביאור המשנה:

הכל כשרין לקרות את המגילה = כל אדם כשר לקרוא את המגילה ולהוציא את האחרים ידי חובה, ואפילו נשים מכיון שגם הן ניצלו בנס פורים [ויש מפרשים שיעקר הנס נעשה על ידי אסתר].

חוץ מחרש = חוץ מחרש המדבר ואינו שומע [חייב לומר שמדובר בחרש שיכול לדבר שהרי הוא קורא את המגילה אך אינו יכול לשמוע, ויש לו דין של אדם בן דעת לכל דבר. כשהחרש מתחיל לשמוע זה נקרא בחז"ל 'נְתַפְקָח'].

והטעם: אף על פי שחרש כזה נחשב "בר דעת" וחייב במצוות, מכל מקום, אינו מחוייב במצות מגילה, שהרי אינו יכול לשמוע את הקריאה של עצמו, והקורא מבלי להשמיע לאוזניו לא יצא. ומאחר שאינו "בר חיוב" אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם.

שוטה = ושוטה, אדם שאין לו דעת. כגון: מי שדרכו לצאת יחידי בלילה [בזמן חז"ל זה היה סכנה], לן בבית הקברות בלילה, קורע את בגדיו, מי שמאבד כל מה שנותנים לו [כשחוזר השוטה להיות בן דעת זה נקרא בחז"ל 'נְשִׁתְפָה']. **והטעם:** מי שנטרפה דעתו פטור מכל המצוות, ולכן אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם.

וקטן = וילד קטן ואפילו שהגיע לגיל חינוך שהוא גיל 9-10 [כשנהיה הקטן בן שלוש עשרה ויום אחד זה נקרא בחז"ל 'הגדיל'].

רבי יהודה מכשיר בקטן = רבי יהודה חולק על חכמים וסובר שקטן שהגיע לחינוך יכול להוציא את הגדול ידי חובה.

[הטעם של קטן בהרחבה: אע"פ שמקרא מגילה הוא מצוה מדרבנן, וקטן שהגיע ל"חינוך" חייב בכל המצוות מדרבנן, מכל מקום, הקטן הוא בדרגת חיוב פחותה משל גדול, ונחשב לגביו כ"לאו בר חיובא". שהרי הגדול חייב מכח עצם התקנה של מקרא מגילה ("חד דרבנן"), ואילו הקטן חייב רק מכח צירוף של שתי תקנות דרבנן ("תרי דרבנן") דהיינו התקנה לקרוא מגילה, והתקנה לחנך קטן למצוות. ורבי יהודה סובר שקטן שהגיע לחינוך מוציא את הגדול ידי חובתו, שלדעת רבי יהודה אין מחלקים בין גדול המחוייב מחמת "חד דרבנן" לקטן המחוייב מחמת "תרי דרבנן", כיון שסוף סוף שניהם חייבים מדרבנן].

המשנה מביאה דברים נוספים שזמנם ביום:

אין קורין את המגילה = קריאת המגילה זמנה הוא ביום. שנאמר: **"והימים האלה נזכרים ונעשים"**, הזכיר הכתוב בפסוק זה קריאת המגילה, וכתוב "והימים", כלומר, שקוראים את המגילה ביום ולא בלילה [מה שכתוב במשנה שאין קוראים את המגילה אלא ביום, זה הולך על קריאת המגילה של היום, שזמנה הוא לאחר הנץ החמה, אבל מלבד קריאה זו צריך לקרוא את המגילה גם בלילה].

ולא מלין = ברית מילה זמנה הוא ביום. שנאמר: **"וביום השמיני ימול בשר ערלתו"**.

ולא טובלין = טמא מת שצריך לטבול ביום השביעי. שנאמר: **"והזה הטהור על הטמא... וחסאו ביום השביעי"**.

ולא מזין = הזאת מי חטאת על טמא מת זמנה הוא ביום. שנאמר: **"והזה** הטהור על הטמא... וחטאו ביום השביעי".

וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול, עד שתנץ החמה = וכן אישה שצריכה להיטהר לא תטבול אלא רק ביום ולא בלילה.

וכולן שעשו משעלה עמוד השחר, כשר = אם כל אלו שהזכירה אותם המשנה עשו את מצוותם (קריאת המגילה, ברית מילה, טבילה והזאה) בזמן עלות השחר (שהוא קודם זמן נץ החמה), יצאו ידי חובה בדיעבד, **מכיון** שמזמן עלות השחר זה כבר נחשב 'יום'.

[עלות השחר הוא הזמן שבו מאיר כל צד מזרח שבשמים. זמן עלות השחר שנוי במחלוקת. יש אומרים שהוא 90 דקות (שעה וחצי) קודם נץ החמה, ויש אומרים שהוא שעה וחומש (72 דקות) קודם נץ החמה].

משנה ה / הקדמה:

המשנה מביאה עוד מצוות שאפשר לעשותן מתחילת היום ועד סופו.

לשון המשנה:

"כל היום כשר לקריאת המגילה, ולקריאת ההלל, ולתקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולתפילת המוספין, ולמוספין, ולוידוי הפרים, ולוידוי המעשר, ולוידוי יום הכפורים, לסמיכה, לשחיטה, לתנופה, להגשה, לקמיצה ולהקטרה, למליקה, ולקבלה, ולהזיה, ולהשקיית סוטה, ולעריפת העגלה, ולטהרת המצורע".

ביאור המשנה:

כל היום כשר = במשך כל היום [מתחילתו ועד סופו] אפשר לעשות את המצוות הבאות [כל המצוות שנשנו כאן אין לעשותם לכתחילה קודם נץ החמה].

לקריאת המגילה = של יום, שנאמר: **"והימים** האלה נזכרים ונעשים". 'נזכרים' זה קריאת המגילה.

ולקריאת ההלל = בחגים ובחנוכה, שנאמר: **"זה היום** עשה ה' נגילה ושמחה בו".

ולתקיעת שופר = בראש השנה, שנאמר: **"יום** תרועה יהיה לכם".

ולנטילת לולב = בחג הסוכות, שנאמר: **"ולקחתם** לכם ביום הראשון".

ולתפילת המוספין = תפילת מוסף שמתפללים בימים שבהם מקריבים קרבן מוסף בביהמ"ק, שנאמר: **"דבר יום** ביומו".

ולמוספין = קרבנות המוספין שמקריבין בביהמ"ק בשבתות ובראשי חדשים ובמועדים, שנאמר: **"דבר יום** ביומו".

ולוידוי הפרים = וידוי שמתוודה הכהן הגדול על הפר שמביא אם חטא בשוגג, או הציבור אם חטא בשוגג ע"פ הוראת ב"ד. לומדים זאת מיום הכיפורים שכתוב בו: **"וכפר** בעדו ובעד ביתו", וכל כפרה היא ביום, שנאמר: **"כי ביום** הזה יכפר עליכם".

ולוידוי המעשר = וידוי הנאמר לאחר נתינת תרומות ומעשרות לכהן, ללוי ולעני בערב פסח של שנת השמיטה ושל שנה הרביעית לשמיטה, שנאמר: **"היום** הזה ה' אלוֹקֶיךָ מצוֹרֶךְ".

ולוידוי יום הכפורים = וידוי שמתוודה הכהן הגדול ביום הכיפורים על הפר שהיה מקריב ועל השעיר שנשלח לעזאזל, שנאמר: **"כי ביום** הזה יכפר עליכם".

לסמיכה = שסומך מי שמביא את הקרבן את ידיו על ראש הקרבן קודם השחיטה, שנאמר בשחיטה: **"ביום** זבחכם", ולומדים סמיכה משחיטה.

לשחיטה = שחיטה של הקרבנות, שנאמר בשחיטה: **"ביום** זבחכם".

לתנופה = תנופה של מנחת העומר הבאה בט"ז ניסן, ושל חזה קרבנות שלמים הניתן לכהנים, שנאמר: "**ביום** הניפכם את העומר".

להגשה = הגשה של מנחות לקרן מערבית-דרומית של המזבח.

לקמיצה = הרמת הקומץ מהמנחות.

ולהקטרה = הקטרה של הקומץ שקמצו מהמנחות.

למליקה = קרבנות העוף [תורים או בני יונה] לא היו נשחטים, אלא הכהן היה מולק את ראשם בציפורנו מהעורף שלהם.

ולקבלה = קבלת דם הקרבנות אחרי השחיטה [מצוה לקבל את הדם בכלי לצורך הולכתו לזריקה].

ולהזיה = זריקת דם הקרבנות על המזבח, והזיית הדם של קרבנות שצריך להזות מדמם בתוך ההיכל.

כל העבודות הללו [הגשה, קמיצה, הקטרה, מליקה, קבלה, הזיה] מצוותן ביום, שנאמר: "**ביום** צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם".

ולהשקיית סוטה = שמשקים אותה מהמים המאררים, שנאמר: "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", וכתוב: "על פי התורה אשר ירוך ועל המשפט", ולמדים גזירה שווה תורה ממשפט, וכמו שמשפט נעשה ביום, גם השקיית הסוטה [שנאמר בה 'תורה' – "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת"] צריכה להיעשות ביום.

ולעריפת העגלה = כשנמצא חלל בשדה ואין ידוע מי הרגו, זקני העיר הקרובה מורידים עגלה לנחל איתן ועורפים את ראשה, וזה כמו כפרת קדשים, שאינה אלא ביום.

ולטהרת המצורע = אדם שנרפא מצרעתו שצריך להביא כקרבן שתי ציפורים, עץ ארז, אזוב ושני תולעת, ומזים עליו לטהרתו. שנאמר: "זאת תהיה תורת המצורע **ביום** טהרתו".

משנה ו / הקדמה:

המשנה מביאה מצוות שזמן כל הלילה.

לשון המשנה:

"כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטר חלבים ואיברים. זה הכלל, דבר שמצותו ביום, כשר כל היום. דבר שמצותו בלילה, כשר כל הלילה".

ביאור המשנה:

כל הלילה כשר = במשך כל הלילה אפשר לעשות את המצוות הבאות.

לקצירת העומר = קצירת העומר. פירוש: במוצאי יו"ט הראשון של פסח היו קוצרים שעורים כדי להקריב למחרת בט"ז ניסן את מנחת העומר.

והטעם: נאמר בספירת העומר: "וספרתם לכם... שבע שבתות תמימות תהיינה", וכדי שיהיו שבועות שלמים צריך להתחיל ולספור בלילה [מכיון שהיום מתחיל מהלילה, ואם נתחיל לספור מהיום זה לא יום שלם ויהיה חסר בשבעה שבועות את הלילה הראשון], ומכיון שהקצירה צריכה להיות קודם הספירה [שנאמר: "מהחל חרמש בקמה - תחל לספור שבעה שבועות", כלומר, מהיום שבו מתחילים להביא 'חרמש' (=כלי קצירה) 'בקמה' (=בתבואה הבשלה) מתחילים לספור שבעה שבועות] למדנו שגם הקצירה זמנה הוא בלילה [כמו ספירת העומר שמתחילה מהלילה].

ולהקטר חלבים ואיברים = החלבים והאיברים שנשארו מקרבן התמיד של בין הערבים. והטעם:
נאמר בפסוק: "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר". כלומר, שיש לתת את החלבים והאיברים במשך כל הלילה עד הבוקר.
זה הכלל, דבר שמצותו ביום, כשר כל היום = המשנה מביאה כלל והוא, מצוה שהזמן שלה הוא ביום [כמו ברית מילה ושאר הדברים שנזכרו במשנה ה] אפשר לעשות אותה במשך כל היום.
דבר שמצותו בלילה, כשר כל הלילה = מצוה שהזמן שלה הוא בלילה [כמו קרבו פסח] אפשר לעשות אותה במשך כל הלילה.

פרק שלישי / הקדמה:

פרק שלישי במסכת מגילה, הנקרא: "בני העיר שמכרו רחובה של עיר", עוסק בדיני קריאת התורה וההפטרה בשבתות ובחגים ובימי שני וחמישי הנעשית בדרך כלל בבית הכנסת, ו**נהקדמה לכך** עוסקות משניות א-ב-ג שבפרק שלישי בדיני קדושת בית הכנסת.

משנה א / הקדמה:

משנתנו מבארת מה מותר לקנות בכסף של תשמישי מצוה וקדושה שנמכרו.

לשון המשנה:

"בני העיר שמכרו רחובה של עיר, לוקחין בדמיו בית הכנסת. בית הכנסת, לוקחין תיבה. תיבה, לוקחין מטפחות. מטפחות, לוקחין ספרים. ספרים, לוקחין תורה. אבל אם מכרו תורה, לא יקחו ספרים. ספרים, לא יקחו מטפחות. מטפחות, לא יקחו תיבה. תיבה, לא יקחו בית הכנסת. בית הכנסת, לא יקחו את הרחוב. וכן במותריהן. אין מוכרין את של רבים ליחיד, מפני שמורידין אותו מקדושתו, דברי רבי יהודה. אמרו לו, אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה".

ביאור המשנה:

הקדמה

ההלכה אומרת שאם מוכרים דבר שיש בו קדושה, אין לוקחים בדמיו [בכסף של הדבר המכור] אלא דבר שקדושתו חמורה וגבוהה יותר, אך אסור לקנות בדמיו דבר שקדושתו פחותה יותר.
והטעם: יש כלל האומר: "מעלין בקודש ואין מורידין". כלומר, כל דבר שיש בו קדושה, אפשר להעלותו לקדושה גדולה ממנו, אבל אסור להורידו לקדושה פחותה ממנו. ואם קונה בכסף של ספר תורה ספרי נ"ך הוא מוריד מקדושת הכסף.

בני העיר שמכרו רחובה של עיר, לוקחין בדמיו בית הכנסת = בני העיר שמכרו את רחוב העיר [רחוב בעיר שהיו מוציאים אליו את התיבה עם ספר התורה ומתפללים בו בתעניות שהיו גוזרים על הציבור מחמת עצירת גשמים], מותר להם לקנות בכסף זה בית כנסת.

בית הכנסת, לוקחין תיבה = אם מכרו בית כנסת מותר לקנות בכסף זה תיבה [ארון קודש].

תיבה, לוקחין מטפחות = אם מכרו תיבה מותר לקנות בכסף זה מטפחות לספר תורה.

מטפחות, לוקחין ספרים = אם מכרו מטפחות מותר לקנות בכסף זה ספרי נביאים וכתובים.

ספרים, לוקחין תורה = אם מכרו ספרי נ"ך מותר לקנות בכסף זה ספר תורה.

והסיבה: אם מוכרים דבר שיש בו קדושה, אין לוקחים בכסף של הדבר המכור אלא דבר שקדושתו חמורה וגבוהה יותר, אך אסור לקנות בדמיו דבר שקדושתו פחותה יותר, שיש כלל האומר: "מעלין בקודש ואין מורידין".

כלומר, כל דבר שיש בו קדושה, אפשר להעלותו לקדושה גדולה ממנו, אבל אסור להורידו לקדושה פחותה ממנו. ולכן...

אבל אם מכרו תורה, לא יקחו ספרים = אם מכרו ספרי תורה אסור לקנות בכסף זה ספרי נ"ך. ספרים, לא יקחו מטפחות = אם מכרו ספרי נ"ך אסור לקנות בכסף זה מטפחות לספר תורה. מטפחות, לא יקחו תיבה = אם מכרו מטפחות אסור לקנות בכסף זה תיבה [ארון קודש]. תיבה, לא יקחו בית הכנסת = אם מכרו תיבה אסור לקנות בכסף זה בית כנסת. בית הכנסת, לא יקחו את הרחוב = אם מכרו בית כנסת אסור לקנות בכסף זה את רחוב העיר. והסיבה כנ"ל, מכיון שאסור לרדת בקדושה.

לסיכום: רחובה של עיר ובית כנסת הם תשמישי מצוה. תיבה ומטפחות הם תשמישי קדושה. ספרים וספר תורה הם קדושה עצמה. תשמישי מצוה פחות קדושים מתשמישי קדושה, ותשמישי קדושה פחות קדושים מקדושה עצמה [וגם בכל אחד מהם יש דרגות בקדושה]. בתשמישי מצוה – בית הכנסת קדושה יותר מרחוב העיר. בתשמישי קדושה – המטפחות קדושות יותר מהתיבה. בקדושה עצמה – הס"ת קדוש יותר מספרי נ"ך.

וכן במותריהן = אם מכרו דבר קדוש וקנו בחלק מהכסף דבר שקדושתו גדולה יותר, אסור לקנות בכסף הנותר [מותריהן' בלשון המשנה] דבר שקדושתו קטנה יותר, מכיון שזה נקרא להוריד בקדושה. לדוגמא, אם מכרו ספרי נ"ך ב-500 ₪ וב-300 ₪ קנו ספר תורה, אסור ב-200 ₪ הנותרים לקנות דבר שקדושתו פחותה מספרי נ"ך [ואע"פ שברוב הכסף קנו דבר שקדושתו גדולה יותר כס"ת].

אין מוכרין את של רבים ליחיד, מפני שמורידין אותו מקדושתו, דברי רבי יהודה = רבי יהודה אומר שאסור למכור בית כנסת של רבים ליחיד, מכיון שבכך מורידים אותו בקדושתו שהרי בבית כנסת של יחיד לא אומרים דברים שבקדושה כמו: קדיש, קדושה, ברכו, מכיון שאין שם מנין.

אמרו לו, אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה = אמרו לו חכמים לרבי יהודה, לפי דבריך יהיה אסור גם למכור בית כנסת מעיר גדולה לעיר קטנה [פירוש: בית הכנסת נשאר במקומו ועומד בקדושתו כמקודם, ורק המתפללים שעד עתה היו מהעיר הגדולה יהיו מאחרי המכירה מהעיר הקטנה], שהרי דברים הנאמרים ברוב עם הם חשובים יותר, שנאמר: "ברוב עם הדרת מלך".

אלא ודאי שמכיון שמעלים את הכסף של בית הכנסת שנמכר לקדושה חמורה יותר [שאפשר לקנות בו תיבה, מטפחות, ספרים, תורה] לא חוששים אם בית הכנסת עצמו יורד בקדושה [שהופך להיות בית כנסת של עיר קטנה], ומאותה סיבה יהיה מותר למכור בית כנסת של רבים ליחיד.

משנה ב / הקדמה:

משנתנו דנה בקדושת בית הכנסת לאחר שנמכר.

לשון המשנה:

"אין מוכרין בית הכנסת, אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, מוכרים אותו ממכר עולם, חוץ מארבעה דברים, למרחץ ולבורסקי ולטבילה ולבית המים. רבי יהודה אומר, מוכרין אותו לשם חצר, והלוקח מה שירצה יעשה".

ביאור המשנה:

אין מוכרין בית הכנסת, אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו, דברי רבי מאיר = רבי מאיר סובר שאסור למכור בית כנסת, ואפילו של רבים לרבים, אלא רק אם המוכרים עושים תנאי עם הקונים

שאם ירצו אותו בחזה יהיו הקונים חייבים להחזירו להם. והטעם: מכירה כזו היא דרך בזיון, שנראה כאילו בית הכנסת אינו חשוב כלל בעיני המוכרים.

וחכמים אומרים, מוכרים אותו ממכר עולם, חוץ מארבעה דברים = חכמים סוברים שמותר למכור בית כנסת ואפילו מכירה מוחלטת, חוץ מארבעה דברים של גנאי, שבשבילם אסור למכור בית כנסת, ובשעת המכירה צריך להתנות עם הלוקח שלא ישתמש בבית הכנסת לתשמישים אלו, והם:

למרחץ = אסור להשתמש בבית הכנסת כאילו היה בית מרחץ.

ולבורסקי = או להשתמש בו לבורסקי, הוא מקום שמעבדים בו עורות, ויש בו ריח רע.

ולטבילה = או להשתמש בו כמקוה.

ולבית המים = או לבית המים, הוא מקום כביסת הבגדים.

והטעם בכל אלו הוא, מכיון שהם תשמישים מגונים ביותר, ואסור לעשותם במקום שהיה בו בית כנסת, ואפילו אם כבר פקעה קדושתו.

רבי יהודה אומר, מוכרין אותו לשם חצר, והלוקח מה שירצה יעשה = רבי יהודה אומר שמותר למכור את בית הכנסת לתשמיש של חצר, אבל לקונה יהיה מותר לעשות בו שירצה אחרי המכירה, ואפילו להשתמש בו לארבעת הדברים הנ"ל.

טבלת סיכום:

רבי מאיר	חכמים	רבי יהודה
רק כשהמוכרים עושים תנאי עם הקונים, שאם ירצו יקחו את בית הכנסת בחזרה. <u>והטעם</u> : כדי שלא יהיה נראה שהם מזלזלים בקדושת בית הכנסת, שכאילו אינם רוצים אותו, ואינו שווה בעיניהם כלום.	אפשר למכור בית כנסת ממכר עולם, ואפילו ליחיד, ואפילו לכל סוגי התשמישים של הקונה, חוץ מארבעה דברים, והם: א. מרחץ. ב. בורסקי. ג. טבילה. ד. בית המים. מכיון שארבעת תשמישים אלו מגונים מאד.	מותר למכור אך שהמוכרים יאמרו שהם מוכרים אותה ויהיה אפשר להשתמש בה כחצר, אבל לאחר המכירה הלוקח יכול לעשות מה שהוא רוצה, ואפילו להשתמש בה לארבעת הדברים שאמרו חכמים.

משנה ג / הקדמה:

המשנה מביאה דברים שאסור לעשות בבית הכנסת מפני הקדושה שבו.

לשון המשנה:

"ועוד אמר רבי יהודה, בית הכנסת שחרב, אין מספידין בתוכו, ואין מפשילין בתוכו חבלים, ואין פורשין לתוכו מצודות, ואין שוטחין על גגו פירות, ואין עושין אותו קפנדריא, שנאמר: "וְהִשְׁמֹתִי אֶת מִקְדָּשֵׁיכֶם", קדושתן אף כשהן שוממין. עלו בו עשבים, לא יתלוש, מפני עוגמת נפש".

ביאור המשנה:

ועוד אמר רבי יהודה = משנה זו מביאה חומרא נוספת של רבי יהודה בנוגע לקדושת בית הכנסת [במשנה הקודמת החמיר ר' יהודה ואמר שקדושת בית כנסת אינה פוקעת, אא"כ מכרוהו במפורש לשם חצר].

בית הכנסת שחרב = בית כנסת, אף על פי שחרב, עדיין עומד הוא בקדושתו, ולכן יהיה אסור לעשות בו את הדברים הבאים:

אין מספידין בתוכו = לא מספידים בו הספד של יחיד, הכוונה, שרק יחידים משתתפים בו. אבל הספד של ת"ח שכל בני העיר מתאספים להספידו, מותר להספיד בבית הכנסת [וזוהי יהיה מותר אפילו כשביהכ"ס בנין].

ואין מפשילין בתוכו חבלים = ואסור לקלוע בו חבלים [נקטה המשנה קליעת חבלים משום שמלאכה זו צריכה מקום רחב, ובית כנסת הוא מקום גדול הראוי לכך].

ואין פורשין לתוכו מצודות = ואסור להניח בו מלכודות לצוד חיות או עופות המצויים בו [בתקופת התלמוד היו בונים בתי כנסת בשדות כדי שבעלי השדות ופועליהם יוכלו להתפלל שם. וכשביית הכנסת חרב החיות המצויות בשדה נכנסות אלין].

ואין שוטחין על גג פירות = ואסור להניח על גג פירות כדי לייבשם [ואפילו שגג ביהכ"ס הוא חיצוני, מכיון שהוא גלוי לכל זה גם אסור ויש בכך משום בזיון ביהכ"ס].

ואין עושין אותו קפנדריא = ואסור לקצר דרכו את הדרך [המילה 'קפנדריא' היא קיצור מהמילים: 'אדמקיפנא אדרי איעול בהא'. כלומר, בעוד שאני צריך להקיף שורות בתים, אקצר דרכי ואכנס דרך כאן].
שנאמר: "והשמותי את מקדשיכם", קדושתן אף כשהן שוממין = והטעם שאסור לעשות את כל הדברים הנ"ל הוא, שנאמר "והשמותי את מקדשיכם" ולא נאמר "ואת מקדשיכם אשומם", ומכאן לומדים שגם לאחר שהם שוממים עדיין הם קדושים.

עלו בו עשבים, לא יתלוש, מפני עוגמת נפש = אם גדלו בבית הכנסת עשבים אסור לתלוש אותם, כדי שהרואים יצטערו ויזכרו את הימים שבית הכנסת היה בנוי, ויתנו לב לבנות אותו מחדש אם יוכלו, או יבקשו רחמים מה' שיחזירהו לקדמותו.

ולכן יהיה אסור לתלוש את העשבים ולאבדם או להביאם לבהמתו, אבל לתולשם ולהניחם במקומם מותר, כי עדיין יש כאן עוגמת נפש לרואים אותם.

משנה ד / הקדמה:

מכאן ואילך עוסקת המסכת בהלכות קריאת התורה, ומאחר שהמגילה נקראת באדר פותח התנא בארבע פרשיות שקריאתן תלויה בחודש אדר.

לשון המשנה:

"ראש חודש אדר שחל להיות בשבת, קורין בפרשת שקלים. חל להיות בתוך השבת, מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת. בשניה, זכור. בשלישית, פרה אדומה. ברביעית, החודש הזה לכם. בחמישית, חוזרין לכסדרן. לכל מפסיקין, בראשי חדשים, בחנוכה ובפורים, בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים".

ביאור המשנה:

הקדמה

הטעם לקריאת התורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה: עזרא הסופר תיקן שיהיו קוראים בתורה בשני, ובחמישי, ובמנחה בשבת, כמובא במסכת בבא קמא (פב). ומשנתנו משמיעה שבקריאה זו עולים שלשה קוראים לתורה, והם כהן, לוי, וישראל (רש"י ד"ה בשני).

ובמסכת בבא קמא (שם) מובא סדר תקנה זו, והוא, שבתחילה תיקן משה רבינו קריאת התורה בימים שני וחמישי ושבת כדי שלא יעמדו העם שלשה ימים בלא תורה, שנאמר (שמות טו, כב): "וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים", ודורשי רשומות אמרו: "אין מים אלא תורה... כיון שהלכו שלשה ימים

בלא תורה – נלאו [=התעייפו], עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת, ומפסיקין באחד בשבת, וקוראין בשני, ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי, ומפסיקין בערב שבת, כדי שלא ילינו שלשה ימים בלא תורה". מכאן שתקנת הקריאה בתורה היא מזמן קדום.

ברם, חלוקת התורה לחמישים וארבע פרשיות היא מאוחרת יותר, ובגמרא (מגילה כט:) מובא, שבארץ ישראל היו נוהגים לגמור קריאת התורה אחת לשלש שנים. אבל המנהג שנתפשט בכל ישראל הוא כפי שנהגו בבבל, שמשלימים את התורה בשה אחת.

אלא שמשה תיקן שיקרא אדם אחד שלשה פסוקים, או שלשה בני אדם יקראו שלשה פסוקים, ועזרא הרחיב את התקנה שלא יפחתו משלשה קרואים ושכולם יחד לא יפחתו מקריאת עשרה פסוקים.

עוד תיקן עזרא, שחוץ מקריאת התורה שקוראים בשבת בבוקר מחמת תקנתו של משה, יקראו אף במנחה משום יושבי קרנות, והיינו כנגד יושבי החנויות העוסקים בסחורה ואינם מגיעים בימות החול לקריאת התורה של שני וחמישי.

הטעם לקריאת ההפטרה בשבת: ההפטרה היא קריאת פרק בנביא מעניין הפרשה או מעניין היום (יום טוב וכד'). הדעה המקובלת למקור מנהג זה היא: שההפטרה נתקנה בימי גזירות השמד, שבזמן אנטיוכוס מלון יון הרשע גזרו על ישראל שלא יקראו בתורה ברבים, התקינו לקרוא פרק בנביאים, שיש בו מעניין הפרשה שהיו צריכים לקרוא באותה שבת, ואף עכשיו שבטלה הגזירה לא בטל המנהג.

עוד התקינו לקרוא בנביאים כ"א פסוקים כנגד שבעה קרואים, כל אחד שלשה פסוקים [7×3=21], וכן לומר ברכות לפני ההפטרה ואחריה. ואף לאחר שבטלה הגזירה – לא בטלה אותה תקנה.

אלא שהוסיפו ותיקנו שמפני כבוד התורה, המפטיר יקרא בתורה תחילה, שהרי אם יקרא רק בנביא ויברך על קריאתו כמו שמברכים העולים לתורה, יהא כבוד התורה וכבוד הנביא שוה, ובמה שמקדים לקרוא בתורה ניכר שהתורה גדולה מהנביא. ומברך המפטיר לפני הקריאה בתורה ולאחריה כשאר העולים.

גם בעניין השם "הפטרה" נאמרו דעות שונות: יש אומרים, לפי שבשעת הגזירה הוו נפטרים בה מקריאת התורה. ויש סוברים, לפי שמשלימים בה את קריאת התורה (הפטרה מלשון סוף וסיום).

ביאור המשנה

ראש חודש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים = ראש חודש אדר שחל בשבת קוראים בתורה למפטיר בפרשת שקלים. מהי פרשה זו?

בזמן ביהמ"ק היה כל אחד מישראל חייב לתרום מחצית השקל פעם בשנה לצורך קניית קרבנות ציבור, כמו תמידים ומוספים. בר"ח אדר היו בי"ד מכריזים שהעם יביאו את שקליהם למקדש, כד' שמר"ח ניסן הקרבנות יהיו מהתרומה החדשה. כחלק מהכרזה זו תקנו חכמים לקרוא פ' שקלים בשבת שחל בה ר"ח אדר.

חל להיות בתוך השבת, מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת = אם ראש חודש אדר חל באמצע השבוע, מקדימים את פ' שקלים לשבת שלפני ראש חודש, ובשבת שלאחר מכן לא קוראים את פ' זכור, שהיא פרשה מארבע פרשיות, משום שפרשת זכור צריכה להיקרא בשבת שלפני פורים, כדי לסמוך את מחיית עמלק למחיית המן שהיה מזרע עמלק.

בשניה, זכור = בשבת השניה של ארבע הפרשיות, שהיא השבת שלפני פורים, קוראים למפטיר את פרשת זכור, כדי לסמוך את מחיית עמלק למחיית המן שהיה מזרע עמלק.

בשלישית, פרה אדומה = בשבת השלישית של ארבע פרשיות קוראים למפטיר את פרשת פרה אדומה. מהי פרשה זו?

בפרשה זו מפורט סדר הטהרה של אדם שנטמא במת על ידי אפר פרה אדומה, ומכאן שמה של השבת. קוראים אותה לפני פסח כדי להזהיר את ישראל שיטהרו עצמם מטומאת מת לפני שיעשו את קרבן הפסח.

ברביעית, החודש הזה לכם = בשבת הרביעית, שהיא השבת הסמוכה לראש חודש ניסן, קוראים למפטיר את פרשת החודש, העוסקת במצוות הפסח, באיסור חמץ ובמצות מצה, ונקראת 'החודש' משום שהפסוק המתחיל במצוות הפסח פותח במילים "החודש הזה לכם".

בחמישית, חוזרין לכסדרן = בשבת החמישית חוזרים לסדר ההפטרות הרגיל מענין פרשת השבוע.

⇒ דוגמא לראש חודש אדר שחל בשבת

⇒ סומכים זכור לפורים כדי לסמוך מחיית עמלק למחיית המן

שבת	א	ב	ג	ד	ה	ו
א ר"ח אדר פ' שקלים						
ב פ' זכור	ז	ו	ה	ד	ג	ב
טו פורים דמוקפין	יד פורים	יג	יב	יא	י	ט
כב פ' פרה	כא	כ	יט	יח	יז	טז
כט פ' החודש	כח	כז	כו	כה	כד	כג
						ר"ח ניסן

⇒ דוגמא לראש חודש אדר שחל בתוך השבת

⇒ מפסיקין לשבת אחרת... כדי לסמוך בשבוע הבא מחיית עמלק למחיית המן

שבת	א	ב	ג	ד	ה	ו
פ' שקלים						
ד ר"ח אדר			א ר"ח אדר	ב	ג	ד
יה פ' זכור	ו	ז	ח	ט	י	יא
יב פ' פרה	יג	יד פורים	טו פורים דמוקפין	טז	יז	יח
יט פ' החודש	כ	כא	כב	כג	כד	כה
	כז	כח	כט	ר"ח ניסן		

המשנה מביאה ימים נוספים שבהם משנים מסדר הקריאה הרגיל

לכל מפסיקין = בכל הימים הבאים משנים מסדר ההפטרה או הקריאה הרגילים.
בראשי חדשים = אם חל ראש חודש בשבת מפטירים "והיה מדי חודש בחודשו", ואם חל ביום ראשון מפטירים "מחר חודש".

בחנוכה = בשבת חנוכה מפטירים בנבואת זכריה, בענין מנורת הזהב ושבעת נרותיה.
ובפורים = כשחל פורים בשבת [כגון בכרכים המוקפים חומה] מפטירים "פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל".

בתעניות = תעניות ציבור אינן חלות בשבת, ו"מפסיקין" שכתוב במשנה הכוונה לקריאה בתורה, שאם חלה התענית ביום שני או חמישי לא קוראים בפרשת השבוע, אלא קוראים את הקריאה המיוחדת לתעניות.

ובמעמדות = מהם 'מעמדות'? – בעל הקרבן צריך לעמוד ליד קרבנו בשעה שמקריבים אותו, ואי אפשר שכל ישראל יעמדו בעזרה בבית המקדש בשעת הקרבת קרבנות ציבור, לכן תקנו נביאים ראשונים שיבחרו מכל ישראל אנשים כשרים ויראי חטא, שיהיו שלוחים של כל ישראל לעמוד על קרבנות הציבור.

אנשים אלו חולקו ל-24 מעמדות [כנגד 24 משמרות של כהנים ולויים המשרתים בביהמ"ק]. כל מעמד שימש שבוע אחד, וכך שמשו כל המעמדות בזה אחר זה במחזור של 24 שבועות.
בשבוע של כל מעמד היו אנשי המעמד הסמוכים לירושלים עולים לביהמ"ק לעמוד על הקרבן ולהתפלל עליו שיתקבל ברצון, ושאר אנשי המעמד התכנסו בעריהם וקראו בתורה בכל יום במעשה בראשית, ומיום שני עד יום חמישי היו גם מתענים.

בשבת היו אנשי המעמד קוראים את פרשת השבוע וההפטרה כשאר הציבור, ו"מפסיקין" שנאמר במשנה הכוונה היא לקריאת התורה בשני וחמישי.

וביום הכפורים = אם חל יום הכפורים בשבת קוראים בתורה את הפרשה המפרטת את עבודת יום הכפורים, ומפטירים "ואמר סולו סולו", המדברת על אופן התשובה הראוי לתענית.

משנה ה / הקדמה:

משנתנו מפרטת את סדר הקריאות שבכל המועדים.

לשון המשנה:

"בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים. בעצרת, שבעה שבועות. בראש השנה, בחודש השביעי באחד לחודש. ביום הכפורים, אחרי מות. ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים, ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג".

ביאור המשנה:

בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים = ביום הראשון של פסח קוראים בתורה בפרשת המועדות, הם ענייני המועדים שנאמרו בפרשת אמור שבספר ויקרא הנקרא 'תורת כהנים'.

בעצרת, שבעה שבועות = בשבועות [חג שבועות מכונה בלשון חז"ל 'עצרת', והוא לשון תרגום, שתיבת 'בְּשִׁבְעַתֵּיכֶם' תרגומה הוא 'בְּעֶצְרֵיכֶן'] קוראים את פרשת "כל הבכור" שנאמר בה "שבעה שבועות תספור לך" [מאחר שאת פרשת המועדות שבספר ויקרא כבר קראו בפסח, קוראים כעת את פרשת המועדות שבספר דברים].

בראש השנה, בחודש השביעי באחד לחודש = בראש השנה קוראים "בחודש השביעי באחד לחודש".

ביום הכפורים, אחרי מות = בשחרית של יום הכפורים קוראים בפרשת "אחרי מות" את סדר עבודת יום הכפורים [ובזמננו שאין קרבנות קראית סדר העבודה נחשבת כהקרבת הקרבנות עצמם].

ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים = ביום טוב הראשון של חג סוכות [סתם 'חג' הוא חג הסוכות, לפי שתיבת 'חג' הוא מלשון מחול וריקוד, ומאחר ובסוכות היתה שמחה יתירה של בית השואבה, לכן ראוי הוא להיקרא בשם זה] קוראים בפרשת המועדות שבתורת כהנים [ספר ויקרא].

ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג = ובכל יום מימי חול המועד קוראים בקרבנות המוספים של החג השייכים לאותו יום. ביום הראשון של חוה"מ [שהוא היום השני של סוכות] קוראים "וביום השני" וכו', וחוזרים על קריאה זו לכל אחד מארבעת הקרואים.

סדר הקריאות שנוהגים לקרוא כיום

בפסח:

הקריאה – פרשת מועדות שבתורת כהנים. הטעם: משום שבפרשה זו מוזכרים כל מועדי השנה. והיום נוהגים לקרוא ביו"ט הראשון 'משכו וקחו לכם'. מפטיר: ובחודש הראשון. הפטרה: בפסח גלגל בספר יהושע.

בעצרת:

הקריאה ביו"ט ראשון – בחודש השלישי. הטעם: משום שמדובר שם על מתן תורה. מפטירים: במרכבה של יחזקאל.

הקריאה ביו"ט שני של גלויות – שבעה שבועות, ומתחילין מכל הבכור. מפטיר: בקרבנות היום, וביום הביכורים. הפטרה: בחבקוק.

בראש השנה:

הקריאה ביום הראשון – וה' פקד את שרה. הטעם: משום שבראש השנה נפקדה שרה. מפטיר: ובחודש השביעי באחד לחודש. הפטרה: הפטרת חנה. הטעם: גם היא נפקדה בראש השנה.

הקריאה ביום השני – פרשת העקידה. הטעם: להזכיר ביום הדין זכות עקידת יצחק. מפטירים: הבן יקיר לי אפרים.

ביום הכפורים:

הקריאה בשחרית – אחרי מות. הטעם: משום ששם מבואר סדר עבודת כהן גדול ביום הכפורים. מפטיר: ובעשור לחודש השביעי הזה. הפטרה: כה אמר רם ונשא. הטעם: כדי שיעורר לבו אל המוסר והתוכחה הנאמר בה, ויקבל על עצמו קבלה אמיתית לקיים מה שנאמר בה, כי לכן נתקנה הפטרה זו ביום הדין הנורא הזה.

הקריאה במנחה – פרשת איסורי עריות [עם מי אסור להתחתן]. הטעם: משום שנפשו של אדם מחמתן, ואם יש אחד שנטמא - יחזור בתשובה. מפטירים: בספר יונה. הטעם: מדובר שם על ענין התשובה. טעם נוסף: ללמד לבני האדם שאין יכולים הם לברוח מן ה' יתברך [כמו יונה שניסה לברוח].

ביום טוב הראשון של החג:

פרשת מועדות שבתורת כהנים. הטעם: משום שבפרשה זו מוזכרים כל מועדי השנה. מפטיר: ובחמשה עשר יום לחודש השביעי. הפטרה: הנה יום בא לה'. בשאר ימי החג (חול המועד): בכל יום קוראים בפסוקים שמדברים על הקרבן שהקריבו באותו היום.

משנה ו / הקדמה:

המשנה ממשיכה לפרט את סדר הקריאה במועדים.

לשון המשנה:

"בחנוכה, בנשיאים. בפורים, ויבא עמלק. בראשי חדשים, ובראשי חדשיכם. במעמדות, במעשה בראשית. בתעניות, ברכות וקללות. אין מפסיקין בקללות, אלא אחד קורא את כולן. בשני ובחמישי ובשבת במנחה, קורין כסדרן ואין עולין להם מן החשבון, שנאמר: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מִעַדֵי ה', אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִצוֹתַן שִׁיהוּ קוֹרִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזִמְנֹו".

ביאור המשנה:

בחנוכה, בנשיאים = בחנוכה קוראים בתורה בפרשת הקרבנות שהביאו הנשיאים לכבוד חנוכת המשכן.

[כאשר נכנסו החשמונאים לביהמ"ק, מצאו שהיוונים שקצו את המזבח והקטירו עליו לעבודת כוכבים, והוצרכו לנותצו ולבנותו מחדש. חנוכת המזבח היתה בכ"ה בכסלו, ולפיכך קוראים בחנוכה בפרשת קרבנות הנשיאים שאף הם באו לכבוד חנוכת המזבח].

בפורים, ויבא עמלק = בפורים קוראים את פרשת "ויבוא עמלק", לפי שהמן היה מצאצאי עמלק.
בראשי חדשים, ובראשי חדשיכם = בראשי חדשים קוראים "ובראשי חדשיכם" העוסקת בענין מוספי ראש חודש.

במעמדות, במעשה בראשית = במעמדות קוראים אנשי המעמד הנמצאים בעריהם מדי יום במעשה בראשית של אותו יום ושל יום המחרת [בשחרית היו קוראים מתוך ספר תורה, ובמנחה היו קוראים בעל פה]. והטעם: לפי שבזכות הקרבנות מתקיימים שמים וארץ.

בתעניות, ברכות וקללות = בתעניות קוראים את הברכות והקללות שבפרשת בחוקותי. והטעם: להזכיר לעם שמחמת החטאים באה פורענות לעולם, ואם יחזרו בתשובה ינצלו מצרתם.

סדר הקריאות שנהגים לקרוא כיום

בחנוכה:

פרשת הנשיאים שבפרשת נשא. **הטעם:** משום שגם בימי החנוכה היתה חנוכת המזבח, לאחר שטמאו היונים את ההיכל, בדומה לחנוכת המשכן והמזבח שהיתה בהקרבת הנשיאים, ששכבשו החשמונאים את היונים, מצאו את המזבח משוקץ וטמא, וסתר אותו ובנאוהו מחדש וחנכו אותו בכ"ה בכסליו.

בפורים:

ויבוא עמלק. **הטעם:** לפי שהמן היה מזרע עמלק.

בראשי חדשים:

ובראשי חדשיכם. **הטעם:** משום שאלו הפסוקים של פרשת קרבן מוסף של ראש חודש.

במעמדות:

מעשה בראשית. כלומר, מעשה בריאת העולם שבפרשת בראשית. **וכיצד היה סדר הקריאה?** בכל יום מימות השבוע, חוץ מביום השבת, היו קוראים במעשה בראשית שנעשה באותו יום וביום שלמחרתו. ביום ראשון 'בראשית' ו'יהי רקיע', ביום שני 'יהי רקיע' ו'יקוו המים', ביום שלישי 'יקוו המים'

ו'יהי מאורות', ברביעי 'יהי מאורות' ו'שרצו המים', בחמישי 'שרצו המים' ו'תוצא הארץ', ובששי 'תוצא הארץ' ו'ויכולו'. **הטעם:** משום שבשביל הקרבנות מתקיימים שמיים וארץ.

בתעניות שגזרו על הציבור מפני הצרות, כגון בשנת בצורת, דבר וכד', קוראים בברכות וקללות שבפרשת בחוקותי, ומתחילים בברכות. **והטעם:** להודיע שבגלל החטאים באה הפורענות לעולם, ואם יחזרו בתשובה ינצלו מצרתם.

בתעניות שקבעו חכמים על מה שאירע לאבותינו, כמו י' בטבת, י"ז בתמוז וכד', קוראים בפרשת 'ויחל משה'.

אין מפסיקין בקללות, אלא אחד קורא את כולן = לא מפסיקים באמצע קריאת הקללות כדי להעלות אדם אחר לתורה, **אלא** אדם אחד עולה וקורא את כולן. **והטעם:** נאמר בפסוק "מוסר ה' בני אל תמאס", ואם יפסיקו באמצע הקללות זה נראה כאילו קשה לאדם שעלה לקרוא אותן ונראה כמואס בהן.

[טעם נוסף: אם היו מפסיקים באמצע הקללות היה העולה לתורה חייב לברך עליהן, ואין ראוי לברך על דבר פורענות. ולפי טעם זה, הבא לקרוא את הקללות מתחיל שלושה פסוקים לפניו ומסיים שלשה פסוקים אחריו כדי שלא יצטרך לברך עליהן].

בשני ובחמישי ובשבת במנחה, קורין כסדרן ואין עולין להם מן החשבון = בקריאת התורה של ימי שני וחמישי ושבת במנחה קוראים את תחילת הקריאה של פרשת השבוע הבא, ואין קריאות אלו נחשבות לציבור חלק מקריאת התורה של שבת הבאה, **אלא** בשבת הבאה יחזרו ויקראו מה שקראו בשני ובחמישי ובמנחה של השבת הקודמת.

המשנה מביאה מקור לקריאת המועדים

שנאמר: וידבר משה את מעדי ה', אל בני ישראל, מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו = מהיכן לומדים שצריך לקרוא בכל מועד מעניין המועד? – ממה שנאמר "וידבר משה את מעדי ה', אל בני ישראל", שבכל מועד ומועד אמר משה לישראל את דברי ה' בענייני אותו מועד, ומכאן יש ללמוד שיש לקרוא בתורה בענייניו של כל אחד ואחד [כל מועד ומועד] בזמנו.

פרק רביעי / הקדמה:

לאחר ששנינו בפרק שלישי מה קוראים בכל אחד מימי הקריאה בתורה, בא פרק רביעי במסכת מגילה, הנקרא: "הקורא את המגילה", ומשלים את סדר הקריאה, והוא מתחיל בדיני קריאת המגילה, אופן קריאתה וברכותיה, שהיא עיקר מסכתנו, ומתוך כך אף מבאר את דיני קריאת התורה ותפילה בציבור.

משנה א / הקדמה:

משנתנו עוסקת בדיני קריאת המגילה, ובדיני קריאת התורה וההפטרה.

לשון המשנה:

"הקורא את המגילה עומד ויושב, קראה אחד, קראה שנים, יצאו. מקום שנהגו לברך, יברך. ושלא לברך, לא יברך. בשני ובחמישי ובשבת במנחה, קורין שלשה. אין פוחתין ואין מוסיפין עליהן, ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה, מברך לפניו ולאחריה".

ביאור המשנה:

הקורא את המגילה עומד ויושב = הקורא את המגילה יכול לקרואה בין כשהוא עומד ובין כשהוא יושב [בניגוד לקורא בתורה שצריך לעמוד באימה ובריאה, כדרך הקב"ה שנתן את התורה למשה ב'עמידה' כביכול, שנאמר "ואתה פה עמוד עמדי". ומעיקר הדין אף המוציא בקריאתו את הציבור רשאי לשבת, ומכל מקום מפני כבוד הציבור נהגו שהקורא עומד בשעת הקריאה].

קראה אחד, קראה שנים, יצאו = בין אם קרא את המגילה אדם אחד ובין אם קראו אותה שני אנשים יצאו הקוראים והשומעים ידי חובה, ואפילו שבדרך כלל לא יוצאים ידי חובה בשמיעת שני קולות ביחד, מכיון שהקולות מתערבים והאדם אינו יכול לכוון דעתו לשמוע את שני הקולות, לגבי קריאת המגילה זה לא כך, מכיון שקריאת המגילה חביבה על השומעים [משום שאינה תדירה] לכן נותנים הם את דעתם ושומעים אותה היטב אפילו מכמה בני אדם ביחד.

מקום שנהגו לברך, יברך. ושלא לברך, לא יברך = במקום שנהגו לברך לאחר קריאת המגילה, יברך, ואם זה מקום שנהגו שלא לברך, אינו צריך לברך, שהברכה שלאחר המגילה אינה אלא מנהג, אבל שלושת הברכות שקודם הקריאה [על מקרא מגילה / שעשה ניסים / שהחיינו] הן חובה, לפי ש"כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן" [קודם העשייה].

בשני ובחמישי ובשבת במנחה, קורין שלשה = בשחרית של יום שני וחמישי ובמנחה של שבת קוראים בתורה שלושה אנשים כנגד תורה נביאים וכתובים, אך כנגד כהנים, לויים וישראלים.

אין פוחתין ואין מוסיפין עליהן, ואין מפטירין בנביא = לא עולים פחות משלשה ולא יותר, והסיבה: מפני שלא רוצים להטריח את הציבור, שימי שני וחמישי הם ימי מלאכה, והטעם של מנחת בשבת הוא, מפני שהיתה סמוך לחשיכה, שהחכמים היו רגילים לדרוש בתורה כל היום, והזמן היה דחוק ולא רצו להאריך את התפילה על ידי עליות נוספות. מסיבה זו גם לא מפטירים בנביא בתפילות אלו לאחר קריאת התורה.

הפותח והחותם בתורה, מברך לפני ולאחריה = העולה הראשון [הפותח] מברך לפני הקריאה והעולה האחרון מברך לאחר הקריאה, ואילו העולה האמצעי אינו מברך כלל, לא לפני הקריאה ולא לאחריה.

[**המנהגים בברכות התורה שלפניה ואחריה בזמן המשנה והתלמוד:** בזמן המשנה היו שתי ברכות בלבד בכל קריאת התורה: העולה הראשון בירך לפני הקריאה ברכת "אשר בחר בנו", והאחרון בירך לאחר הקריאה ברכת "אשר נתן לנו תורת אמת", והעולים האמצעיים לא היו מברכים כלל. ובלשון המשנה: "הפותח והחותם בתורה – מברך לפני ולאחריה".

לאחר זמן תיקנו חכמים שכל עולה ועולה יברך לפני קריאתו ולאחריה, ובגמרא (מגילה כא:) מבואר הטעם: "גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין". כלומר, חששו חכמים שמא ייכנס אדם לבית הכנסת אחר שבירך הראשון וכשלא ישמע את העולים האחרים מברכים לפני יאמר, שאין ברכה בתורה לפני, וכן שמא יצא אדם מבית הכנסת בסיום אחד הקוראים, שיחשוב עליו שהוא אחרון, ואם לא ישמע אותו מברך יאמר, שאין ברכה בתורה לאחריה].

משנה ב / הקדמה:

משנה זו ממשיכה לפרט את סדר הקריאות בזמנים השונים.

לשון המשנה:

"בראשי חדשים ובחולו של מועד, קורין ארבעה. אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן, ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה, מברך לפני ולאחריה. זה הכלל, כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב,

קורין ארבעה. ביום טוב, חמשה. ביום הכפורים, ששה. בשבת, שבעה. אין פוחתין מהן, אבל מוסיפין עליהן, ומפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה, מברך לפניו ולאחריה".

ביאור המשנה:

בראשי חדשים ובחולו של מועד, קורין ארבעה = ראש חודש וחול המועד הם מקודשים יותר מיום חול, שהרי יש בהם קרבן מוסף ותפילת מוסף, וכדי להדגיש את מעלתם תקנו חכמים שבימים אלו יהיו קוראים בתורה ארבעה אנשים.

ולא חוששים כל כך לביטול מלאכה מחמת העולה הנוסף, משום שימים אלו אינם ימי מלאכה גמורים, שכן בראש חודש נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה [מצוה זו נתנה לנשים כשכר על שסירבו לפרוק את זמי הזהב מעליהן במעשה העגל, ולכן נתן להן הקב"ה ראשי חדשים, שיהיו נוהגות בהם כמו בימים טובים יותר מהאנשים].

ובחול המועד אין עושים אלא מלאכת "דבר האבד" [דבר שעלול להינזק אם לא יעשו בזמן את המלאכה הראויה להיעשות בו. בדיני חול המועד: כל מלאכה אשר אם לא יעשה בחול המועד ייגרם הפסד - מותר לעשותה. ולא רק אם ההפסד הינו וודאי, אלא גם כשקיים חשש סביר להפסד - היתירו חכמים לעשות מלאכה בחול המועד].

אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן, ואין מפטירין בנביא = בימים אלו [ראש חודש וחול המועד] לא עולים לתורה פחות מארבעה אנשים שהרי הוא קדוש יותר מיום חול ומוסיפים עוד אדם אחד לתורה, וגם לא יותר מארבעה אנשים, מכיון שחוששים בהם לביטול מלאכה, שהרי בראש חודש אין איסור מלאכה לאנשים, ובחול המועד מותר לעשות מלאכת דבר האבד, ולכן לא מוסיפים על ארבעה אנשים, ומסיבה זו גם לא מפטירים בימים אלו בנביא.

הפותח והחותם בתורה, מברך לפניו ולאחריה = העולה הראשון מברך לפני הקריאה והעולה האחרון מברך לאחר הקריאה, והעולים האמצעיים לא מברכים כלל.

זה הכלל, כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב, קורין ארבעה = המשנה מביאה כלל במספר העולים לתורה, והוא: כל יום שעדיף על חבירו בדבר מסוים הוסיפו בו עוד אדם אחד לתורה, ולכן יום שיש בו מוסף ואינו יום טוב [כמו ר"ח וחיה"מ] קוראים בו בתורה ארבעה אנשים.

ביום טוב, חמשה = ביום טוב שעדיף על ראש חודש וחול המועד בכך שהוא אסור בעשיית מלאכה [חוץ ממלאכת אוכל נפש], קוראים בתורה חמשה אנשים.

ביום הכפורים, ששה = ביום הכפורים שעדיף על ימים טובים בכך שאסור במלאכה, והעושה בו מלאכה חייב כרת [בשונה מיו"ט שהעושה בו מלאכה חייב מלקות], קוראים בתורה ששה אנשים.

בשבת, שבעה = בשבת שעדיפה על יום הכפורים בכך שהעושה בה מלאכה חייב סקילה [בשונה מיו"ט שהעושה בו מלאכה חייב כרת], קוראים שבעה אנשים.

אין פוחתין מהן, אבל מוסיפין עליהן, ומפטירין בנביא = בכל שלושת הימים האחרונים [יו"ט כיפור ושבת] אסור להעלות לתורה פחות אנשים ממה שקבעו חכמים, אבל אפשר להעלות יותר מכיון שאין בהם ביטול מלאכה שהרי אסורים הם במלאכה, ומסיבה זו בימים אלו מפטירים בנביא לאחר קריאת התורה.

[יש אומרים שההיתר להוסיף על מנין הקוראים מתייחס רק לשבת, אולם בימים טובים וביום הכפורים אסור להוסיף על מנין הקוראים כדי שלא להשוות ימים אלו לשבת שקדושתה חמורה יותר].

הפוחת והחוחם בתורה, מברך לפני ולחריה = גם בקריאות אלו רק הפוחת והחוחם [העולה הראשון והחוחון] מברכים לפני ולחרי הקריאה, והעולים האמצעיים אינם מברכים כלל.

טבלה סיכום למשניות א-ב:

היום בשנה	מספר העולים	האם מותר לפחות או להוסיף עליהם	האם מפטירין בנביא	הטעם [שאסור או מותר לפחות או להוסיף, וכן לקריאת ההפטר]ה
יום שני	שלשה	אסור	לא	ימי מלאכה הם, ואין לבטל את העם ממלאכה
יום חמישי	שלשה	אסור	לא	ימי מלאכה הם, ואין לבטל את העם ממלאכה
מנחה של שבת	שלשה	אסור	לא	היו מתפללים סמוך לחשיכה משום שנהגו לדרוש במשך כל היום בדברי תורה
ראשי חודשים	ארבעה	אסור	לא	משום ביטול מלאכה
חול המועד	ארבעה	אסור	לא	משום ביטול מלאכה (מלאכת דבר האבד שמותרת בחוה"מ)
יום טוב	חמשה	לפחות אסור להוסיף מותר	כן	אין חשש לביטול מלאכה שהרי הוא אסור בעשיית מלאכה
יום הכפורים	ששה	לפחות אסור להוסיף מותר	כן	אין חשש לביטול מלאכה שהרי הוא אסור בעשיית מלאכה [גם מלאכת אוכל נפש]
שבת	שבעה	לפחות אסור להוסיף מותר	כן	אין חשש לביטול מלאכה שהרי הוא אסור בעשיית מלאכה, וגם אין בה את צער התענית כביום הכפורים

משנה ג / הקדמה:

אגב ששנה התנא במשניות א-ב את דיני קריאת התורה וההפטר בנביאים, בא התנא במשנה זו לבאר שדברים אלו צריכים להיות במעמד עשרה אנשים, ואגב זה שונה התנא עוד דברים שצריכים להיות בעשרה.

[הטעם שצריך עשרה מבואר בגמרא (מגילה כג:). נאמר בפסוק (ויקרא כב, לב): "ונקדשתי בתוך בני ישראל". ובגמרא דרשו: "כל דבר שבקדושה לא יהא בפחות מעשרה". ולומדים בגזירה שווה "תוך, תוך" ממה שנאמר (במדבר טו, כב): "הבדלו מתוך העדה הזאת", מה שם עשרה – שהרי כתוב "מתוך העדה", ואין עדה פחותה מעשרה, כמו שנאמר בפרשת מרגלים (שם יד, כז): "עד מתי לעדה הרעה הזאת", והמרגלים היו שנים עשר, יצאו יהושע וכלב, נשארו עשרה – אף כאן "ונקדשתי בתוך בני ישראל" בעשרה].

לשון המשנה:

"אין פורסין את שמע, ואין עוברין לפני התיבה, ואין נושאים את כפיהם, ואין קורין בתורה, ואין מפטירין בנביא, ואין עושין מעמד ומושב, ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים, ואין מזמנין בשם, פחות מעשרה. ובקרקעות, תשעה וכהן, ואדם, כיוצא בהן".

ביאור המשנה:

אין פורסין את שמע = לא חוצים את ברכות קריאת שמע. כלומר, בני אדם שהתפללו ביחידות ולא שמעו קדיש, ברכו וקדושה, עומד אחד מהם ואומר קדיש וברכו, וברכה ראשונה של קריאת שמע (יוצר אור), ומכיון שמתוך שתי ברכות אומרים רק אחת זה נקרא 'לפרוס את שמע' [מלשון חצי].

ואין עוברין לפני התיבה = ולא עוברים לפני התיבה, דהיינו, להיות שליח ציבור לחזור על תפילת שמונה עשרה ולומר קדושה.

[מנהגם היה שהשליח ציבור עמד רחוק מן התיבה בשעה שהיה קורא את שמע וברכותיה, וכשמגיע לשמונה עשרה היה עובר לפני התיבה ומתקרב לשם, כדי להודיע ששני ענינים הם, ולכן נקרא 'עובר לפני התיבה'].

ואין נושאים את כפיהם = ולא אומרים ברכת כהנים. ונקראת 'נשיאת כפים' משום שבשעת הברכה הכהנים צריכים להגביה את כפיהם כנגד כתפיהם.

ואין קורין בתורה = ולא קוראים בתורה בציבור.

ואין מפטירין בנביא = ולא קוראים את ההפטרה.

ואין עושין מעמד ומושב = ולא עושים מעמד ומושב. כלומר, כשהיו נושאים את המת לקברו, היה אחד אומר 'שבו יקרים, שבו', והיו יושבים כדי לבכות את המת, והרוצה להספיד את המת היה מספידו בשעה שיושבים, ואחר כך היה אומר 'עמדו יקרים, עמדו', ומכאן שמו 'מעמד ומושב' [אין זה דרך ארץ להטריח את הממונה בפחות מעשרה אנשים ולקרוא למועטים "יקרים"].

ואין אומרים ברכת אבלים = ולא אומרים ברכת אבלים. לאחר הקבורה היו עומדים ברחבה הסמוכה לעיר ומברכים סדרה של ברכות. ברכות אלו אינן אלא מדרבנן.

ותנחומי אבלים = ולא מנחמים את האבלים. לאחר הקבורה היו המלווים עומדים בשורה ומנחמים את האבלים [יש שאומרים שהאבלים היו עומדים בשורה והמנחמים עוברים ביניהם].

וברכת חתנים = ולא מברכים שבע ברכות בשעת הנישואין ובשעת ימי המשתה.

ואין מזמנין בשם = ולא מזמנים לאחר הסעודה בהזכרת השם "נברך אלוקינו".

פחות מעשרה = את כל הדברים הנ"ל לא עושים אם יש פחות מעשרה אנשים גדולים. והסיבה: כל הדברים הללו הם דברים שבקדושה ויש כלל האומר: "כל דבר שבקדושה לא יהא בפחות מעשרה".

ובקרקעות, תשעה וכהן = מי שבא לפדות קרקע של הקדש צריך להעריך את השווי שלה על ידי עשרה אנשים שאחד מהם הוא כהן.

ואדם, כיוצא בהן = אדם שנדר לתת את השווי שלו להקדש, מעריכים אותו כאילו הוא עבד שנמכר בשוק, ואת הסכום הזה הוא נותן להקדש. ומכיון ששמיין אותו כעבד צריכים לשומו על ידי תשעה וכהן, שהרי עבד הוקש לקרקע, שנאמר לגבי עבדים "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה", ולפיכך צריכים לשומו כדרך ששמיין קרקעות.

[ומדוע דווקא תשעה ישראלים ואחד כהן? – משום שבפרשת פדיון הקדשות נאמרה תיבת 'כהן' עשר פעמים, פעם אחת נצרכת תיבה זו לגופה, ללמד על כך שהשומא נעשית על ידי כהן, וכל תשע הפעמים הנוספות הם 'מיעוט אחר מיעוט', שהרי כבר נתמעט בתחילה שהשומא נעשית על ידי כהן ולא על ידי ישראל, ונמצא שכל פעם שנכתבה שוב תיבת 'כהן' יש בה מיעוט נוסף, וכלל הוא בידינו ש'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות',

דהיינו, שלאחר שנתמעט בתחילה שהשומא נעשית רק על ידי כהן, באים המיעוטים הנוספים לרבות שאפשר לשום אף על ידי ישראל].

משנה ד / הקדמה:

משנה זו חוזרת ללמד את סדר הקריאה בתורה.

הקדמה

בתחילה תיקן משה רבינו קריאת התורה בימים שני וחמישי ושבתי כדי שלא יעמדו העם שלשה ימים בלא תורה, אלא שמשה תיקן שיקרא אדם אחד שלשה פסוקים, או שלשה בני אדם יקראו שלשה פסוקים, ועזרא הרחיב את התקנה שלא יפחתו משלשה קרואים ושכולם יחד לא יפחתו מקריאת עשרה פסוקים.

עוד נהגו בזמן המשנה והתלמוד, שמתורגמן היה עומד על יד הקורא, וכל פסוק ופסוק שקרא הקורא לפני הציבור, היה המתורגמן מתרגמו בלשון ארמית, שהיתה אז הלשון המדוברת בעם, שכשחזרו מבבל נשתכח מהם לשון הקודש [כפי שנוהגים בקהילות תימן עד היום]. וכן כתב הרמב"ם (ה' תפילה יב, י): "מימות עזרא נהגו שיהא שם מתורגמן מתרגם לעם מה שהקורא קורא בתורה, כדי שיבינו ענין הדברים".

לשון המשנה:

"הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים. לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד, ובנביא, שלשה. היו שלשתן שלש פרשיות, קורין אחד אחד. מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה. ועד כמה הוא מדלג, עד כדי שלא יפסוק המתורגמן".

ביאור המשנה:

הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים = מי שקורא בתורה לא קורא פחות משלשה פסוקים, מכיון שאין קריאה חשובה בפחות משלשה פסוקים [ואם קרא רק פסוק אחד או שניים צריך לחזור ולקרוא]. וקורא שלשה כנגד תורה, נביאים וכתובים.

[**המנהג בקריאת התורה:** בזמן המשנה המנהג היה שכל אחד שעולה לתורה קורא את קריאתו בעצמו. בזמננו, שנתמעטה והלכה ידיעת הקריאה בתורה, אין העולה לתורה מחויב לקרוא את קריאתו, שכן מחמת שלא לבייש את מי שאינו בקיא בטעמי המקרא, ושלכן אינו יכול להוציא את ציבור השומעים ידי חובה, ואם לא יעלו לתורה את אותם אנשים, יבואו אנשים אלו לידי מריבה עם שאר הציבור, לכך תיקנו שיהיה בעל קריאה קבוע, הבקי בקריאה ובטעמים, קורא לציבור במקום העולה לתורה, והעולה יקרא אחריו בלחש, כמו שנוהגים כיום].

לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד = על הקורא בתורה להפסיק לאחר כל פסוק כדי שהמתורגמן יוכל לפרש אותו בארמית [שהיתה הלשון השגורה בפי עולי בבל], ולא יקרא יותר מפסוק אחד, מכיון שאם יקרא כמה פסוקים בבת אחת המתורגמן יכול לטעות בפירוש שלהם, והשומעים יכשלו בדבר הלכה.

[**מנהג המתורגמן:** בזמן המשנה והתלמוד היו נוהגים שמתורגמן היה עומד על יד הקורא, וכל פסוק ופסוק שקרא הקורא לפני הציבור, היה המתורגמן מתרגמו בלשון ארמית, שהיתה אז הלשון המדוברת בעם, ונתקן על ידי עזרא הסופר ברוח הקודש, שכשחזרו מבבל נשתכח מהם לשון הקודש [כפי שנוהגים בקהילות תימן עד היום]. וכן כתב הרמב"ם (ה' תפילה יב, י): "מימות עזרא נהגו שיהא שם מתורגמן מתרגם לעם מה שהקורא קורא בתורה, כדי שיבינו ענין הדברים"].

ובנביא, שלשה = אבל בקריאת ההפטרה מותר למפטיר לקרוא יותר מפסוק אחד, משום שאין חשש שמא המתורגמן יטעה, שהרי לא לומדים הלכה מהנביא.

היו שלשתן שלש פרשיות, קורין אחד אחד = אם שלושת הפסוקים בנביא הם שלש פרשיות נפרדות קוראים אותם אחד אחד, שמכיון שהם עניינים שונים זה מזה המתורגמן לא רשאי לפרשם בבת אחת. **מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה =** מי שמפטיר בנביא מותר לו לדלג מפרשה לפרשה ואפילו בשני עניינים באותו נביא [וכל ספר תרי עשר נחשב כנביא אחד לענין זה. ובענין אחד מדלגים אפילו מנביא לנביא], ולא חוששים שמח בגלל הדילוג מענין לענין השומעים לא יבינו היטב את הדברים, שהרי לא לומדים מקריאת ההפטרה כל הלכה.

אבל בקריאת התורה אסור לדלג מפרשה לפרשה בשני עניינים, מכיון שהשומע את הקורא מדלג מעניין לעניין אינו מבין היטב את הדברים, ומאחר שמהתורה לומדים הלכות חוששים שמא יטעה השומע בדבר הלכה, ולכן אסרו לדלג.

[מצד הדין המפטיר בנביא לא צריך לקרוא פסוקים מסויימים, אלא שחכמים תקנו שיקרא פסוקים מעניין קריאת התורה של אותו יום. לאור זאת מלמדת המשנה שהמפטיר רשאי לדלג מפרשה לפרשה, ואפילו אם שתי הפרשיות עוסקות בשני עניינים שונים].

ועד כמה הוא מדלג, עד כדי שלא יפסוק המתורגמן = ועד כמה רשאי לדלג בנביא? בכדי שיוכל לגלול את הספר לפרשה השניה שרוצה לקרוא קודם שיסיים המתורגמן לפרש את הפרשה הראשונה.

אבל יותר מזמן זה אסור לדלג, לפי שאין זה כבוד הציבור שימתינו בשתיקה עד שהקורא יסיים לגלול את הספר לפרשה השניה.

משנה ה / הקדמה:

משנה זו מבארת מי עושה את הדברים הנעשים בציבור כגון תפילה וקריאת התורה וכו'.

לשון המשנה:

"המפטיר בנביא הוא פורס על שמע, והוא עובר לפני התיבה, והוא נושא את כפיו. ואם היה קטן, אביו או רבו עוברין על ידו".

ביאור המשנה:

המפטיר בנביא הוא פורס על שמע = מי שרגיל לקרוא את ההפטרה הוא פורס על שמע ומוציא את המאחרים ידי חובת קדיש וברכו וברכת יוצר המאורות.

[אין לפרש שהמפטיר ביום מסוים פורס באותו יום על שמע, שהרי פריסת שמע קודמת בדרך כלל להפטרה, שכן המאחרים לבית הכנסת מגיעים לפני קריאת התורה, ובהכרח הכוונה היא שהרגיל להפטיר תקנו לו חכמים שיפרוס על שמע ויעבור לפני התיבה גם בימים שאין בהם הפטרה. **ויש מפרשים**, שהמשנה נשנתה בתקופה שבה היו קוראים בתורה לפני תפילת שחרית, ונמצא שהמפטיר יכול לאחר מכן לפרוס על שמע].

והוא עובר לפני התיבה = והוא משמש כשליח ציבור כדי להוציא את הציבור בקדושה שבחזרת הש"ץ.

והוא נושא את כפיו = ואם הוא כהן הוא נושא את כפיו ומתחיל לברך את העם לפני שאר הכהנים [ויש מפרשים, שמדובר בציבור שכולו כהנים, ואם יש יותר מעשרה כהנים בבית הכנסת עשרה מתוכם אינם עולים לדוכן, כדי שיענו אמן על ברכת חבריהם, וחכמים תקנו שהמפטיר לעולם מצטרף לכהנים העולים לדוכן].

והטעם לכך שמי שרגיל לקרוא את ההפטרה עושה דברים אלו הוא: קריאת ההפטרה לא חשובה כל כך כמו קריאת התורה, ומכיון שהוא מסכים לעשות דבר שאינו לפי כבודו תקנו לו חכמים דברים אלו לכבודו.

ואם היה קטן, אביו או רבו עוברין על ידו = ואם המפטיר הוא קטן [קטן רשאי להפטיר בנביא] שאינו יכול לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה, אביו או רבו יעשו זאת במקומו, וזה נחשב כאילו הוא עצמו מקבל את הכבוד הזה.

[אם היו לקטן גם אבא וגם רב מכבדים את האבא - זה נלמד גם מסדר המילים 'אביו או רבו' - שקודם אביו ואחר כך רבו, ואע"פ שבדין השבת אבידה רבו קודם לאביו, בדברים אלו שהם מחמת זכותו של הקטן אביו קודם משום שהוא יורשו].

משנה ו / הקדמה:

משנה זו ממשיכה לפרט מי ראוי לעשות את הדברים הנעשים בציבור.

לשון המשנה:

"קטן קורא בתורה ומתרגם, אבל אינו פורס על שמע, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו. פוחח פורס את שמע ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה, ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו. סומא פורס את שמע ומתרגם. רבי יהודה אומר, כל שלא ראה מאורות מימיו, אינו פורס על שמע".

ביאור המשנה:

קטן קורא בתורה ומתרגם = ילד קטן יכול לקרוא בתורה בציבור וגם להיות המתרגם, ואפילו שאינו חייב במצוות מותר לו לעלות למנין שבעת העולים [ויש גאונים שאמרו שיכול לעלות משלישי ואילך], ואף על פי שמי שאינו חייב בדבר לא יכול להוציא אחרים ידי חובתם, בכל זאת כאן הוא כן יכול להוציאם ידי חובה מכיון שקריאת התורה היא כדי שהעם ישמעו דברי תורה, וגם כשקטן קורא הם שומעים. **אבל אינו פורס על שמע, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו =** אבל אינו יכול לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה ולשאת כפיים אם הוא כהן, מכיון שאינו חייב בפריסת שמע ובקדושה ומי שאינו חייב לא יכול להוציא אחרים ידי חובה.

והטעם שאינו נושא כפיו הוא, משום שזה גנאי לציבור שקטן יברך אותם [ואם יש כהנים גדולים שנושאים כפיים יכול להצטרף אליהם].

פוחח פורס את שמע ומתרגם = אדם שבגדיו קרועים עד שהזרועות שלו מגולות יכול לפרוס את שמע ולתרגם, מכיון שהוא חייב בכל המצוות ויכול להוציא אחרים ידי חובה, ואין בכך גנאי לציבור, משום שהפורס את שמע אינו עובר לפני התיבה, ואמירת התרגום אינה חשובה כל כך, שהרי גם קטן יכול לתרגם.

אבל אינו קורא בתורה, ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו = אבל הפוחח אינו יכול לקרוא בתורה ולעבור לפני התיבה ולשאת כפיים אם הוא כהן מכיון שזה לא כבוד התורה ולא כבוד הציבור.

סומא פורס את שמע ומתרגם = אדם שהוא עיוור מלידה יכול לפרוס על שמע ולהוציא אחרים ידי חובתם ויכול גם לתרגם, ואף על פי שכשפורס על שמע אומר ברכת 'יוצר המאורות' והוא אינו נהנה מהמאורות, בכל זאת יכול לברך מכיון שהוא נהנה שאחרים רואים ומצילים אותו ממכשולים.

רבי יהודה אומר, כל שלא ראה מאורות מימיו, אינו פורס על שמע = רבי יהודה חולק ואומר שמי שלא ראה מאורות מימיו לא יכול לפרוס על שמע [ואפילו לעצמו] מכיון שהוא לא נהנה מעולם

מהמאורות [אבל אם היה רואה ואח"כ נסתמא, גם לפי רבי יהודה יכול לפרוס על שמע ולהוציא אחרים ידי חובתם]. ואין הלכה כרבי יהודה.

להלן טבלת סיכום:

הטעם	מה אינו יכול לעשות?	הטעם	מה יכול לעשות?	
מכיון שאינו חייב בדבר זה, ומי שאינו מחויב בדבר, אינו יכול להוציא את הרבים ידי חובתם	אינו פורס על שמע	כיון שקריאת התורה היא להשמיע לעם דברי תורה, ואינה מצוה גמורה	קורא בתורה	קטן
כנ"ל	אינו עובר לפני התיבה	אם לקרוא בתורה – שזה חשוב יותר מהתרגום – הוא יכול, כל שכן שיכול לתרגם	מתרגם	
מכיון שאין זה כבוד לציבור להיות כפופים לברכתו של ילד קטן	אינו נושא את כפיו			
אין זה כבוד לתורה שהקורא בתורה יהיה עם בגדים קרועים או יחף	אינו קורא בתורה	אפילו שבגדיו קרועים אין כאן בזיון, מכיון שהוא פורס במקומו ואינו עובר לפני התיבה, ממילא אין רואים את בגדיו הקרועים	פורס על שמע	פוחח
כנ"ל	אינו עובר לפני התיבה	מכיון שאין חשיבות כל כך לתרגום, ולא חוששים בזה לכבוד הציבור	מתרגם	
כנ"ל	אינו נושא את כפיו			
	אינו עובר לפני התיבה	אע"פ שהוא אומר ברכת 'יוצר אור' ואינו נהנה מהאור, בכ"ז יש לו הנאה מן האור, והיא שבני אדם אחרים רואים אותו ומצילים אותו מן המכשולים	פורס על שמע	סומא
	אינו נושא את כפיו	מכיון שגם מתורגמן שאינו סומא היה מתרגם בעל פה, וסומא שמתרגם הוא כמו אדם שמתרגם בעל פה	מתרגם	
מכיון שאם יקרא את פסוקי התורה זה יהיה בעל פה, ויש הלכה שאומרת "דברים שבכתב אסור לאומרם בעל פה"	אינו קורא בתורה			

משנה ז / הקדמה:

משנה זו ממשיכה ללמד על דברים הפוסלים לנשיאת כפיים.

לשון המשנה:

"כהן שיש בידיו מומין, לא ישא את כפיו. רבי יהודה אומר, אף מי שהיו ידיו צבועות אסטיס ופואה, לא ישא את כפיו, מפני שהעם מסתכלין בו".

ביאור המשנה:

כהן שיש בידיו מומין, לא ישא את כפיו = כהן שיש לו בידיו מום, כמו: נגעים לבנים או שהן נוטות לצדדים וכד' אסור לו לשאת כפיים, מכיון שהעם עלולים להסתכל עליו בשעת הברכה, ואסור להסתכל בידי הכהנים בשעת הברכה, משום שבזמן שבית המקדש היה קיים היתה השכינה שורה על ידי הכהנים בשעת הברכה, ומי שמסתכל על ידיהם בשעת הברכה עיניו כהות. והיום שאין בית מקדש הטעם הוא שדבר זה מסיח את דעתם מלכוון ולשמוע את הברכה כראוי.

[והוא הדין אם יש מום ברגליו אם בפניו, מאחר ועליו לחלוץ את נעליו קודם שעולה לדוכן, חוששים שמא יסתכלו העם ברגליו, ומתוך כך יבואו להסתכל גם בידיו].

רבי יהודה אומר, אף מי שהיו ידיו צבועות אסטיס ופואה, לא ישא את כפיו, מפני שהעם מסתכלין בו = רבי יהודה מוסיף ואומר, שגם מי שידיו צבועות לא ישא את כפיו מפני שגם במקרה כזה העם מסתכלים עליו בשעת הברכה ומסיחים דעתם ממנה.

[אמנם, אם היה הכהן רגיל בעירו וכולם מכירים את מומו או את הצבע שיש בידיו, או אם רוב אנשי העיר מלאכתם בצבעים אלו, רשאי לשאת את כפיו, שמכיון שכולם רגילים אליו לא יסתכלו עליו בשעת הברכה. וכל ששה בעיר שלושים יום נחשב "רגיל בעירו"].

משנה ח / הקדמה:

משנתנו מביאה מעשים הפוסלים אדם מלשמש שליח ציבור.

לשון המשנה:

"האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין, אף בלבנים לא יעבור. בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור. העושה תפילתו עגולה, סכנה ואין בה מצוה. נתנה על מצחו או על פס ידו, הרי זו דרך המינות. ציפן זהב, ונתנה על בית אונקלי שלו, הרי זו דרך החיצונים".

ביאור המשנה:

האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין, אף בלבנים לא יעבור = אדם שאומר שאינו ניגש להיות שליח ציבור כשהוא לבוש בבגדים צבועים, לא נותנים לו לעבור לפני התיבה [בתפילה זו בלבד, שכן לא שמענו ממנו דברי מינות מפורשים] גם כשהוא לבוש בבגדים לבנים.

בסנדל איני עובר, אף יחף לא יעבור = או אם אמר שאינו ניגש להיות שליח ציבור כשעל רגלו סנדל, לא נותנים לו לעבור לפני התיבה גם כשהוא יחף [בתפילה זו בלבד, שכן לא שמענו ממנו דברי מינות מפורשים].

והטעם: חוששים שמא הוא אפיקורס, מכיון שהאפיקורסים היו מקפידים בשעת תפלת השוא שלהם ללבוש בגדים לבנים וללכת יחפים.

העושה תפילתו עגולה, סכנה = אדם שעשה תפילין של ראש שלו עגולות כצורת אגוז או כצורת ביצה, יש בכך סכנה שמא תיכנס לתוך ראשו, חוששים אולי יכנס דרך פתח נמוך ויחבט ראשו במשקוף, ויכנסו התפילין לתוך ראשו וירוצצו את מוחו.

ואין בה מצוה = וגם אינו מקיים בזה מצוה, שהרי הלכה למשה מסיני היא שתפילין צריכות להיות מרובעות ואינו יוצא ידי חובה בתפילין עגולות.

נתנה על מצחו = אדם שהניח תפילין של ראש על מצחו במקום על קדקדו.
או על פס ידו = או שהניח תפילין של יד על כף ידו במקום על המקום הגבוה שבזרועו.
הרי זו דרך המינות = כך נהגו המינים [הצדוקים] שלא הודו בתורה שבעל פה, ודרשו את הפסוק "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך" כפשוטו, ש"על ירך" הכוונה על כף היד ממש, ו"בין עיניך" הכוונה בין עיניך ממש שזה במצח.
ואילו חז"ל הק' פירשו, ש"על ירך" הכוונה על הזרוע כנגד הלב, ו"בין עיניך" הכוונה במקום צמיחת השערות שבראש, במקום שמוחו של תינוק רופס.
ציפן זהב = אם ציפה את הפרשיות בזהב, כלומר, שעשה את בתי התפילים מזהב.
ונתנה על בית אונקלי שלו = או שהניח תפילין של יד על השרוול של בגדו מבחוץ.
הרי זו דרך החיצונים = זו דרך החיצונים, שהולכים אחר דעתם [שהיא "חיצונית" – ממגדת – לדעת חכמים] ולא אחר דעת חכמים הק', שהרי כתוב בפסוק "למען תהיה תורת ה' בפיך", וחז"ל דרשו "מן המותר בפיך", שהתפילין צריכות להיות מעור בהמה טהורה המותרת באכילה ולא מזהב שאינו ראוי לאכילה.
כמו כן הטעם במקרה שנתנה על בית אונקלי שלו: כתוב בפסוק "והיה לך לאות", וחז"ל דרשו שצריך שהתפילין יהיו לך לאות ולא לאחרים, וכשהוא מניחם על השרוול מבחוץ הם לאות לאחרים ולא לו.

משנה ט / הקדמה:

המשנה מביאה דברים נוספים האסורים משום דרכי מינות, ומונה תפילות שאינן ראויות ופירושים מסולפים בפסוקים.

לשון המשנה:

"האומר יברכך טובים, הרי זו דרך המינות. על קן צפור יגיעו רחמין, ועל טוב יזכר שמך, מודים מודים, משתקין אותו. המכנה בעריות, משתקין אותו. האומר, ומזרעך לא תתן להעביר למלך", ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא, משתקין אותו בנזיפה".

ביאור המשנה:

האומר יברכך טובים, הרי זו דרך המינות = אדם שאומר לה' בתפילתו: "יברכך אנשים טובים", ואינו מזכיר את הרשעים כשהוא משבח את הקב"ה, זו דרך המינים.
והטעם: כיון שהדבר ידוע לכל ישראל שבתפילה מצרפים את הרשעים עם הצדיקים [לפי שרצון הקב"ה שיהיו כל ישראל באגודה אחת כשבאים לרצות לפניו, וכמו החלבנה שריחה רע ובכל זאת מנאה הכתוב עם סממני הקטורת], ומכיון שהקב"ה הוא א-ל לזה גם של הרשעים, גם לרשעים ראוי לברכו, ומי שאומר כך הוא ודאי מין ולא עם הארץ.

על קן צפור יגיעו רחמין = אדם האומר לקב"ה: "כשם שריחמת על הציפור, בכך שאמרת לנו לשלחה ורק אחר כך לקחת את האפרוחים או את הביצים, כך תחוס ותרחם גם עלינו".
ועל טוב יזכר שמך = וכן האומר: "על הטובות שאתה עושה לנו נודה לך".
מודים מודים = וכן האומר פעמיים "מודים" בברכת מודים שבשמנה עשרה.

משתקין אותו = בכל המקרים הללו צריך להשתיק אותו, משום שאין אלו תפילות הגונות. והטעם:
א. על קן צפור יגיעו רחמין משתקין אותו, מכיון שכשאומר כך הוא "עושה מדותיו [מצוותיו] של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזירות". כלומר, בכך הוא אומר שהטעם שצריך לשלח את האם הוא משום

רחמנות, ובאמת המצוות הם גזירות שהטיל עלינו ה' ואנו מקיימים אותן גם כשאין להן סיבה ולא משום רחמים.

ב. על טוב יזכר שמך משתקין אותו, מכיון שמשמע מדבריו אלו שרק על הטובה צריך להודות לה' ולא על הרעה, וזה לא נכון, שהרי אמרו חז"ל "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה".

ג. מודים מודים משתקין אותו, מכיון שזה נראה שהוא מודה ומקבל עליו שתי אלהיות שונות. **המכנה בעריות** = המפרש את פרשת העריות [שבה מבואר עם מי מותר ואסור להתחתן] בלשון 'כיני'. כלומר, שלוקח את הפסוק "ערוות אביך וערוות אמך לא תגלה", שהפירוש שלו הוא שאסור לבן להתחתן עם אמו ולבת אסור להתחתן עם אביה, והוא אומר ש"ערוות אביך ואמך" הכוונה לקלון [דברים לא טובים] של האב והאם שאסור לגלותם ברבים.

משתקין אותו = מכיון שהוא משנה את הפסוק מפירושו הפשוט, וזה נקרא "מגלה פנים בתורה שלא כהלכה". כלומר, כופר במה שכתוב בתורה.

האומר, ומזרעך לא תתן להעביר למלך = אדם שמסביר את הפסוק "ומזרעך לא תתן להעביר למלך" [שפירושו הוא: יש עבודה זרה ששמה 'מולך', ועבודתה היא, שמוסר האב את בנו לכומרים, ועושים שתי מדורות גדולות והם מעבירים את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש, והפסוק אומר שאסור לתת את הבן להעבירו ב'מולך'] בצורה אחרת ואומר שהפירוש שלו הוא:

ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא = שאסור להתחתן עם אשה גויה ולהוליד ממנה בן לעבודה זרה. כלומר, הוא מפרש את המילה "להעביר" שבפסוק מלשון 'עיבור', וכוונתו שאסור להתחתן עם גויה ולהוליד ממנה בן לעבודה זרה.

משתקין אותו בניזפה = משתיקים אותו בגערה, מכיון שהוא עוקר את הפסוק מפירושו הפשוט, ובכך הוא מחייב את מי שנישא לגויה במזיד - כרת, ואם עשה זאת בשוגג - חטאת, ואם זה היה במזיד ובהתראה - מיתת בית דין. והאמת היא, שמי שנישא לגויה בפרהסיא דינו שקנאים פוגעים בו, ואם זה היה בצינעא - חייב כרת [וזה לא דומה לעריות שיש בהם מיתת בית דין אם התרו בו וחטאת בשוגג].

משנה י / הקדמה:

משנתנו מביאה פרשיות שאין מתרגמים אותן בציבור, וחלקן אף אינן נקראות.

לשון המשנה:

"מעשה ראובן, נקרא ולא מיתרגם. מעשה תמר, נקרא ומיתרגם. מעשה עגל הראשון, נקרא ומיתרגם. והשני, נקרא ולא מיתרגם. ברכת כהנים, מעשה דוד ואמנון, לא נקראין ולא מיתרגמין. אין מפטירין במרכבה, ורבי יהודה מתיר. רבי אליעזר אומר, אין מפטירין ב"הודע את ירושלים".

ביאור המשנה:

מעשה ראובן = מעשה ראובן בספר בראשית. המעשה: אחר מות רחל העביר יעקב את מיטתו מאהל רחל לאהל בלהה שפחתה של רחל, ותבע ראובן את עלבון לאה אמו והלך ונתן את מיטתו של יעקב באהל לאה.

נקרא ולא מיתרגם = פסוק זה נקרא בציבור בבית הכנסת, אך לא מתרגמים אותו לארמית, משום כבודו של ראובן.

מעשה תמר = מעשה תמר ויהודה בספר בראשית. המעשה: תמר נישאה לער בנו של יהודה, ומת ער ללא בנים, ואחר כך ייבמה אונן בנו השני של יהודה, וגם הוא מת ללא בנים, וכיון שראה יהודה

שבניו מתים לא רצה להשיאה לשלה בנו השלישי, ותמר שרצתה בנים מבית יהודה כיסתה את עצמה.

יהודה חמיה לא הכירה והתחתן איתה. וכשנדע ליהודה שתמר בהריון אמר שהיא חייבת שריפה. תמר לא גילתה שהוא זה שהתחתן איתה, רק רמזה לו, ויהודה מעצמו הודה ואמר שהוא זה שהתחתן איתה.

נקרא ומיתרגם = מעשה זה נקרא בציבור בבית הכנסת ומתרגמים אותו לארמית, משום שזה שבח ליהודה שהודה והציל את תמר משריפה.

מעשה עגל הראשון, נקרא ומיתרגם = הפסוקים הראשונים בפרשת כי תשא שמדברים על חטא העגל בזמן שאירע, נקראים ומיתרגמים בציבור, משום שהיה כפרה לישראל על אותו החטא.

והשני, נקרא ולא מיתרגם = מעשה העגל השני, כלומר מה שסיפר אהרן למשה על העגל שעשו בני ישראל, נקרא בציבור אך לא מתרגמים אותו, משום כבודו של אהרן, שנראה כאילו אהרן גרם לחטא.

ברכת כהנים = הפסוקים בפרשת נשא העוסקים בברכת כהנים.

מעשה דוד ואמנון = המעשה בנביא שמואל ב' בדוד ובנו אמנון שרצה להתחתן עם תמר אחותו.

לא נקראין ולא מיתרגמין = לא נקראים בציבור ולא מיתרגמין לארמית. והטעם: א. **ברכת כהנים** מכיון שנאמר בה "ישא ה' פניו אליך", ומי ששומע יכול לטעות ולחשוב שיש משוא פנים אצל הקב"ה והוא מוותר לישראל כשהם חוטאים, וזה לא נכון. ב. מעשה דוד ואמנון מפני כבודו של דוד.

אין מפטירין במרכבה = לא קוראים להפטרה את פרק א בספר יחזקאל המדבר במעשה המרכבה, והוא המראה שראה יחזקאל דמות כסא השכינה. והטעם: חוששים שמא יבואו העם לשאול ולעיין בדבר זה ויתעוררו אצלם ספקות בעניינים אלו או שיבואו לידי טעות.

ורבי יהודה מתיר = רבי יהודה מתיר להפטיר במעשה מרכבה, משום שסובר שהחכם יודע שבדברים אלו השתיקה יפה, ומי שאינו חכם ממילא לא ישאל כי יודע שלא יענו לו. והלכה כרבי יהודה.

רבי אליעזר אומר, אין מפטירין ב'הודע את ירושלים' = לא קוראים להפטרה את פרק טז בספר יחזקאל המתחיל בפסוק "בן אדם הודע את ירושלים את תועבותיה" המדבר בגנתה של ירושלים ומפרטת חטאים רבים של אנשי ירושלים. והטעם: משום כבודם של אנשי ירושלים. ואין הלכה כרבי אליעזר.

סליק מסכת מגילה